Numărul 323 14 ianuarie 2002 8 pagini 4.000 lei

Opinia națională

Săptămânal de opinie, informație şi idei de larg interes național

Mihai Eminescu

15 ianuarie

1850 - 2002

Creația eminesciană și folclorul românesc

Pagina 8

Regionalizarea - un vechi plan de dezmembrare a României, dirijat cu abilitate

Valeriu RÂPEANU

Petiția unui grup de „intelectuali maghiari şi români" prin care se cere regionalizarea țării noastre şi – într-o conferință de presă – revizuirea Constituției şi în primul rând a prevederii că România este un *stat național*, nu trebuie nici să ne mire, nici să ne revolte. Ceea ce trebuia să se întâmple s-a întâmplat, unde trebuia să ajungem am ajuns, ceea ce s-a inoculat de 12 ani în mințile oamenilor a dat roade. Nu este un accident, nu este o deviere, nu este un act necugetat. Dimpotrivă, este rezultatul unei gândiri unice, a unei gândiri tenace care-şi urmăreşte bine țelurile şi finalitatea, care nu cedează o clipă şi care atacă în permanență.

Atacă ştiind că înaintarea îi este uşurată nu de propria-i superioritate, nu de argumente istorice, economice, sociale sau culturale pe care le aduce, de o armătură a ideilor rezultate dintr-o cercetare ştiințifică a realităților de azi văzute în devenirea lor istorică, ci din starea de moleşeală a celui din fața-i, moleşeală provenită din ceea ce s-a petrecut de fapt în ultimul deceniu. Pentru că, de 12 ani, nu s-a făcut nimic altceva decât să se inoculeze cu o diabolică tenacitate, cu o perseverență de natură să reducă aprioric la tăcere nu pe oricine ar fi vrut să răspundă, dar măcar să schițeze un gest de împotrivire – ideea că iubirea țării, devotamentul față de trecutul românesc, respectul față de valorile naționale nu reprezintă altceva decât o expresie a naționalismului comunist, mai ales în forma exacerbată de Nicolae Ceauşescu. Totul s-a făcut cu metodă, totul s-a inspirat dintr-un plan dirijat cu abilitate. Metoda o aflăm explicată în cartea unui cercetător francez, Jean Sevilla, intitulată *Terorismul intelectual din 1945 până în zilele noastre* (Perrin, 2000). **„Circumstanțele diferă, dar procesul rămâne acelaşi. Mai întâi trebuia să imprimi în imaginarul țării un arhetip al răului. […]**

O nouă provocare diabolică împotriva țării noastre

Tehnica obişnuită duce la asimilarea adversarului cu arhetipul răului. Efectul acestui amalgam este în mod radical disuasiv. Cine şi-ar asuma, de exemplu, riscul de a fi tratat drept fascist sau rasist? Acuzația poate fi explicită sau realizată prin insinuări, deschizând uşa procesului de intenție: oricine se opune poate să fie atacat nu pentru ceea ce gândeşte, ci pentru gândirea care i se atribuie.[…] Nu e vorba să discuți, ci să convingi: trebuie să intimidezi, să culpabilizezi, să descalifici".

Recunoaşteți ce s-a întâmplat şi mai ales cum s-a întâmplat pe acest tărâm? Recunoaşteți scenariul construit cu strictețe şi realizat până în cele mai mici amănunte? Într-adevăr, cine şi-ar asuma la noi riscul de a fi socotit naționalist, când naționalismul era una din trăsăturile lui Ceauşescu, dictatorul, megalomanul, asasinul etc.? Totul s-a realizat cu metodă şi bună ştiință în aşa fel încât o reacție să nu mai poată fi posibilă. Intimidarea, culpabilizarea, descalificarea despre care vorbea autorul francez, au fost armele cu prisosință folosite la noi, pe acest tărâm. De aceea a fost cu putință ca în ajunul zilei naționale nu un cetățean oarecare să dea consemn celor aflați în subordinea lui să maculeze momentul istoric al făuririi României Mari. S-au luată măsuri imediate, drastice de destituire din funcțiile publice, de ridicare a imunității parlamentare, de excluderea din partidul din carte face parte? O mică retrogradare în gradul parlamentar şi atâst! Când manualul de istorie arunca valuri de mâl asupra istoriei naționale, imediat s-a reacționat spunându-se că de fapt e vorba de atacul împotriva manualelor alternative. Apoi că acei ce atacă un asemenea manual sunt partizanii unei istorii mitologizante învățată în anii comunismului.

Cei care l-au insultat pe Eminescu au fost răsplătiți cu premii! S-a desființat cea mai populară colecție a țării, „Biblioteca pentru toți", care putea tipări literatură națională la prețuri accesibile pentru tânăra generație. Repertoriul național a dispărut de pe scenele teatrelor *subvenționate de statul român.* Din manualele de liceu s-au eliminat rând pe rând capitolele care vorbeau de formarea poporului român, *Scrisoarea a III-a* de Eminescu şi nu numai. Când am protestat, un inspector şcolar (!) a bâiguit nişte explicații legate de necesitatea imperioasă a unei asemenea operațiuni pentru a se evita… supraîncărcarea elevilor.

Riposta este cât se poate de timidă şi lipsită de eficacitate. În fața unor asemenea insolente atacuri la însăşi ființa noastră națională, în fața acestor puneri sub semnul întrebării a unității noastre statale nu se întreprinde nimic serios, nimic de durată, nimic din ceea ce ar putea însemna o dezbatere eficientă în care se relevă adevăruri fundamentale.

Teama de a nu fi pus la stâlpul infamiei ca naționalist paralizează orice gest de ripostă. Mi s-ar putea spune că partidele politice, oamenii politici au reacționat prompt. Să fiu iertat: reacția lor nu face două parale. În fond, nu reprezintă decât încă un prilej pentru a se prefira pe la posturile de televiziune şi radio, prin gazete. Şi apoi? Noi am avut patru ani la guvernare două partide care se numesc naționale. Au fost în parlament zece ani de zile. Se pretind moştenitoarele şi continuatoarele ideilor lui Iuliu Maniu, Ion Mihalache, Gheorghe I. Brătianu. Se vor fi aplecat liderii PNȚCD-ului de astăzi asupra dosarelor Procesului Maniu – Mihalache din 1947? Nu au avut timp nici cel puțin să meargă la Tribunal atunci când s-a pronunțat sentința de casare a procesului. Dar n-au ratat nici o plecare în străinătate. Pe banii statului, se înțelege.

(Continuare în pag. 7)

Violența pe micul ecran

Ion BUCHERU

Din presă, de pe alte canale, vin semnale potrivit cărora opinia publică s-a cam săturat de violența conținută în programele TV. Oamenii au început să înțeleagă pericolele unui fenomen privit cu îngăduință sau indiferență în urmă cu 4-5 ani, ba chiar perceput ca un simptom de aliniere a României la „tendințele mondiale". *Era timpul să ne trezim.* Azi, ziarele consacră articole şi chiar pagini speciale proliferării violenței pe micul ecran, problema este abordată în periodice, în emisiuni de radio şi televiziune; instituții precum Consiliul Național al Audiovizualului, alături de reprezentanți ai culturii, ai mediilor academice, ai claselor politice îşi spun apăsat cuvântul în această privință. Faptul că instituțiile şi reprezentanții cei mai avizați ai societății civile au început să participe la dezbatere, este un prim semn al intrării în normalitate. Discutarea deschisă, fără inhibiții, crispări sau reflexe totalitare şi pudibonde, dar şi fără excese contrare, născute din frustrări şi complexe de europenism refulat, creează în sfârşit şansa înțelegerii fenomenului la dimensiunile şi consecințele lui reale. Devine posibilă, astfel, o reacție de natură să apere sănătatea morală a unui popor şi aşa traumatizat, încă neîmpăcat cu sine însuşi, încă aflat în căutarea valorilor şi reperelor fără de care nu se poate construi nimic durabil.

O asemenea dezbatere deschisă, lucidă şi mai ales eficientă *nu putea avea loc în primii ani ai perioadei post-decembriste.* Chiar dacă puținii reprezentanți ai breslei mediatice, ai cercurilor cultural-ştiințifice şi academice, cunoscătorii fenomenului din experiența altor țări europene ar fi declanşat dezbaterea, ideile lor, concluziile şi mai ales măsurile sugerate ar fi lăsat indiferentă opinia publică, dacă nu cumva ar fi stârnit un val de respingere violentă. Explicația este simplă: în 1990, românii se aflau după o jumătate de secol de totalitarism şi – mai ales-după aproape un deceniu şi jumătate de program TV unic în Europa ca număr de ore, structură şi conținut, materializarea a celei mai troglodite şi absurde viziuni asupra televiziunii ca mijloc de informare şi difuzor de spectacol.

Se ştie bine: Televiziunea română a plătit – încă de la apariție, în 1956 – tributul inevitabil apartenenței sale la sistemul de propagandă comunistă, alături de toate celelalte media din România, dar filmoteca şi videoteca instituției atestă cu „probe" (emisiuni care încântă şi azi) că televiziunea începuturilor a reuşit, în multe domenii, o prestație de nivel european, mai ales în zona producerii şi difuzării de spectacol (film, serial, teatru, muzică, divertisment). Din păcate, ceea ce s-a obținut cu o inimaginabilă investiție de efort, competență, profesionalism şi abilitate în lupta continuă cu constrângerile de tot felul, a fost anulat brutal în a doua parte a anilor'80, pentru a degenera apoi în simulacrul de program de la începutul anilor'90, degradat continuu, până la sfârşitul deceniului.

Am făcut această aparent divagată incursiune în trecut pentru a aminti că, de-a lungul acestui dureros proces, la fiecare amputare, la fiecare amputare, la fiecare epurare de pe post a unui serial în derulare sau a unui tip de film sau tip de spectacol, s-a invocat, printre altele, *combaterea violenței.* Românii trebuiau feriți de pumni, de pistoale, de împuşcături, de crime etc. Întrucât am trăit fenomenul „din interior", îmi amintesc cum, cu mult înaintea apogeului „cruciadei antiviolență", atins în deceniul 9, voci „spontane" au cerut televiziunii să contramandeze preluarea în direct a meciului de box ce avea să-l facă pe Cassius Clay campion mondial; „nu ne trebuie bătaie pe micul ecran", s-a exprimat un reprezentant al oamenilor muncii trimis la tribuna unui eveniment politic național pentru a critica Televiziunea.

Ce a urmat se ştie. Momentele acestui proces absurd au înglobat, printre altele, sistarea difuzării integralei operei lui Shakespeare, produsă de BBC (piesele erau… impregnate de violență!), ca şi practica amputării unor întregi secvențe (chiar din filme româneşti!), considerate prea violente, chiar dacă acele filme se difuzau netăiate în rețeaua cinematografică.

Îndelunga frustrare, accentuată prin receptarea televiziunilor din țările vecine care, toate, ofereau altceva, a făcut din societatea românească o macro-colectivitate incapabilă să declanşeze sau măcar să accepte, în primii ani după revoluție, o dezbatere despre excesele în sens contrar, excese începute chiar din 1990 şi escaladate continuu, până la cota alarmantă de azi. Sindromul „fructului oprit", format în anii totalitarismului, a acționat cu exactitatea unei experiențe pavloviene organizată la scară de masă. Era prea mare dorința de a „vedea tot", de a recepta „necenzurat" (dorință speculată şi azi, ca slogan publicitar pentru vânzarea unor produse de subcultură, gen „Vacanța mare"), pentru a putea discerne obiectiv, detaşat şi competent ce este bine şi ce este rău, ce trebuie şi ce nu trebuie să existe într-o ofertă de program TV. Chiar şi acceptarea sintagmei *nu trebuie*, nu putea intra atunci pe „agenda de lucru" a opiniei publice din România.

Mai mult: fiind creată între 1991-1992, chiar şi legislația menită să reglementeze funcționarea televiziunii (publică şi privată), reflectă confuzia societății româneşti din acea vreme. Din această cauză, chiar dacă formulează principii şi deziderate generale lăudabile, legile nu stabilesc criterii mai clare, nu fixează norme şi oferă pârghii prin care să se poată măsura, judeca şi eventual amenda abaterile şi excesele. Astfel, domeniul rămâne la voia gustului, aprecierea şi bunăvoința fiecărui „actor" venit pe scena mass-media electronice. Este semnificativă, în această ordine de idei, declarația lui Răzvan Popescu, membru al Consiliului Național al Audiovizualului (CNA): „CNA… are la dispoziție o lege destul de vagă, de aceea a adoptat formula *recomandării* pentru a evita să apară în postura de cenzor. Am încercat să determinăm o reacție în opinia publică, pentru că se întâmplă să asistăm la un inventar al ororilor…" (*România Liberă,* 8 februarie 2001).

(Continuare în pag. 7)

Început de semestru la Universitatea *Spiru Haret*

Preocupări, idei, opinii

Paginile 4,5

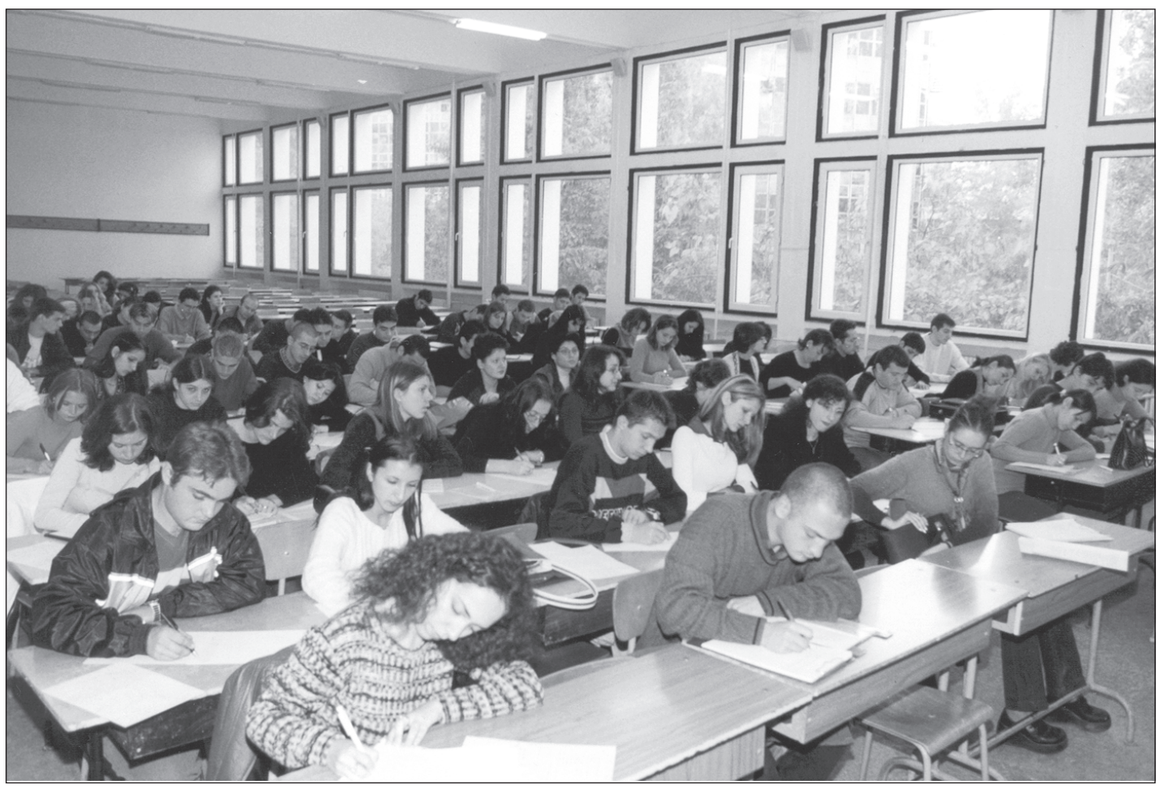

În legătură cu sesiunea de licență a absolvenților Facultății de Filosofie și Jurnalistică

Prof. univ. dr. Ioan N. ROȘCA
Decanul Facultății de Filosofie şi Jurnalistică

Dat fiind faptul că examenul de licență este mai complex decât examenele obișnuite din timpul facultății atât prin conținutul său teoretic, cât și sub aspectul său moral, al raportării, cum spunea Kant, la umanitatea comună propriei persoane și celuilalt, conducerea Facultății de Filosofie și Jurnalistică și întregul corp profesoral au acordat și acordă o deosebită atenție modului în care absolvenții noștri s-au prezentat și urmează să participe la acest examen.

În privința conținutului, examenul de licență a constat și va consta și în acest an universitar din două probe scrise și susținerea lucrării de diplomă. Având în vedere caracterul complex al specializării Filosofie și Jurnalistică și faptul că absolvenții noștri obțin titlul de licențiat în filosofie, aceștia au avut și vor avea posibilitatea să opteze fie pentru susținerea lucrării de diplomă și a celor două probe scrise numai la Filosofie, fie pentru un examen mixt, în care lucrarea de diplomă și proba generală se susțin la Jurnalistică, iar proba specială la Filosofie.

În scopul pregătirii licenței din timp, titularii de curs și conducătorii de seminar au inclus în bibliografia obligatorie a disciplinelor predate și seminarizate lucrările corespunzătoare cerute la examenul de licență. De asemenea, la începutul acestui an universitar, am afișat la avizierul facultății, ca și în anii trecuți, atât bibliografia actualizată pentru proba generală (fie de filosofie, fie de jurnalism) și proba specială (de filosofie), cât și temele propuse de titularii de curs pentru lucrările de diplomă. Totodată, am cerut studenților să-și stabilească încă din timpul primului semestru tema lucrării de diplomă și să obțină acordul profesorului coordonator. Am fixat și termenul de predare a lucrării, iar acesta va fi respectat în mod strict. Până atunci fiecare candidat își va prezenta lucrarea profesorului îndrumător și, după caz, o va revizui în parte sau în ansamblu. Iată de ce, în marea lor majoritate, absolvenții noștri au promovat examenul de licență și nu puțini au obținut note bune și foarte bune. Iată de ce avem și licențiați care au urmat sau urmează un masterat în filosofie, în jurnalistică, sau în alte specializări, ori care sunt înscriși la doctorat.

Cât privește dimensiunea morală a examenului de licență, ca și, de altfel, a oricărui alt examen, studenții noștri capătă în timpul facultății toate elementele necesare pentru a ști să se raporteze cu deferență la cadrele didactice și, în genere, pentru a se manifesta corect și cinstit. Ei știu de la început că taxele școlare se achită pentru a li se oferi un învățământ de calitate, inclusiv pentru o exigență academică față de propria lor pregătire. Pe de altă parte, și profesorii își respectă studenții, fie că aceștia sunt sau nu integraliști, au obținut sau nu cele mai mari note sau medii. De altfel, însăși conducerea Universității *Spiru Haret* a cerut în mod expres ca relațiile dintre studenți și profesori să fie călăuzite de principiul respectului reciproc. Iată de ce, în spiritul moralității pe care o promovăm, conducerea facultății noastre dezminte ca nefondată și lipsită de obiectivitate informația publicată de ziarele *Adevărul* și *Libertatea* în timpul sesiunii de licență din iunie 2001, potrivit căreia la examenul scris desfășurat la Facultatea de Filosofie a Universității din București absolvenții noștri ar fi fost separați de cei de la stat prin repartizarea lor într-o altă sală. Precizăm că știrea amintită nu reprezintă punctul de vedere nici al Universității *Spiru Haret*, nici al Facultății de Filosofie și Jurnalistică și că nici printre absolvenții acestei facultăți nu am identificat pe cineva care să fi sesizat cele două cotidiene.

Concluziv, afirmăm hotărât că toate cadrele didactice ale Facultății de Filosofie și Jurnalistică au, ca și colegii lor de la stat, același țel final: licențiați demni de acest titlu. Suntem convinși că același obiectiv este luminat și de steaua călăuzitoare a imensei majorități a studenților noștri.

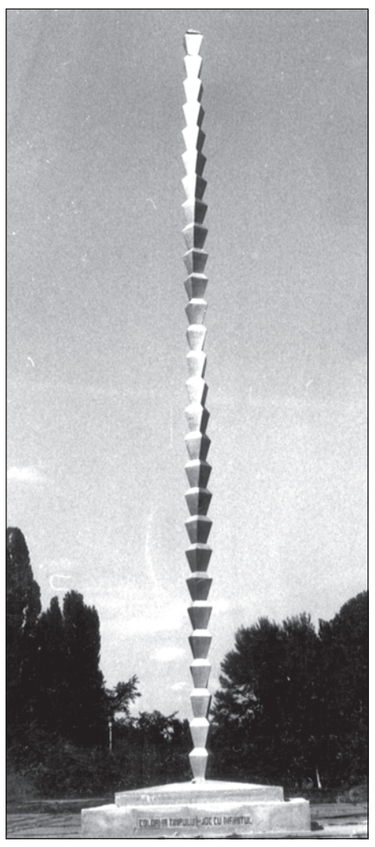

Nucleu de cercetare interdisciplinară

Lector univ. dr. Ortansa BREZEANU

Armonizarea cunoștințelor teoretice ale viitorilor juriști cu cele practice reprezintă una din preocupările constante ale cadrelor didactice din facultatea noastră.

Cum prevenirea fenomenului nu se practică într-un laborator, unde ipotezele sunt concepte abstracte, izolate de emoțiile umane și cum studenții din cadrul Facultății de Drept au nevoie încă de pe acum să facă legătura cu practica, pentru a intui măcar ce-i așteaptă în munca pentru care ei se pregătesc, concomitent cu demersul teoretic, în domeniul ce ne preocupă, s-au organizat, cu studenții, investigații de teren, inclusiv în zone de mare contact social.

Intrând în contact nemijlocit, atât cu dificultățile și noile exigențe pe care le-au generat mutațiile sociale, economice și culturale pentru acțiunea factorilor de control social (familie, școală etc.), cât și cu elemente ce pun în evidență faptul că la ora actuală nu numai „țintele" sunt altele, ci și agenții de prevenire sunt diferiți sau li se conferă un rol diferit în raport cu cel tradițional, viitorii specialiști în drept (judecători, avocați, procurori etc.) au avut ocazia astfel să se convingă personal că în meseria pe care și-au ales-o au de-a face cu oameni vii, cu toată complexitatea unor biografii și destine adesea întortocheate, nu cu hârtii parafate și apoi clasate, că vigilența necesară și firească pentru apărarea valorilor fundamentale ale societății trebuie să opereze deopotrivă și în direcția respectării drepturilor omului.

Dar, studii și investigații, pentru fenomenele și procesele sociale contemporane – de o incomparabilă complexitate, chiar față de un trecut nu prea îndepărtat – creează situații noi și pentru cercetarea științifică. Unghiurile sub care se investighează realitățile sociale se înmulțesc continuu, fapt ce impune o mai bună organizare și desfășurare a cercetării științifice și o metodologie mai adecvată exigențelor pe care aceasta le implică.

În acest context general, se înțelege că a sosit momentul să trecem după trei ani de tatonări – la o etapă superioară în cercetarea științifică. A ne mulțumi cu ceea ce s-a obținut până acum în domeniul cercetării științifice a disciplinele Criminologie și Penologie ar însemna să ignorăm tocmai cerința de bază a unui învățământ modern - aceea de a ieși din spațiul îngust al prelegerilor și cursurilor – spațiu care, întreținut de obișnuință, ar putea afecta înseși relațiile studenților cu facultatea și profesorii.

Demersul devine cu atât mai necesar, cu cât – cum spunea încă Titu Maiorescu - „*Între adevărata știință și viața practică nu poate fi niciodată antagonism, ci trebuie să fie, din contră, o continuă înlesnire reciprocă*".

Luând drept punct de plecare rezultatele obținute în încercările noastre de a implica studenții din Facultatea de Drept în activitatea de cercetare științifică – chiar așa modeste cum sunt ele și la nivelul a doar două discipline – inclusiv sub raportul testării posibilităților de care studenții dispun și de interesul pe care-l manifestă aceștia pentru știință, pe de o parte, și obligațiile ce decurg din obiectivele ce și le-a propus Universitatea *Spiru Haret*

La Facultatea de Drept

pentru realizarea unui învățământ științific modern și legat de realitățile vieții în care viitorii juriști vor lucra, pe de altă parte, a luat ființă, la nivelul Catedrei de drept public, un **nucleu de cercetare format din cadre didactice, studenți și absolvenți ai Facultății de Drept**.

În perspectiva organizării unor cercetări de amploare inter și multidisciplinare - vizând probleme mai stringente pe care le generează criminalitatea și, mai ales, cele care nu pot fi efectuate fără munca în echipă – din componența acestui nucleu vor putea face parte și cadre didactice și studenți de la alte facultăți din cadrul Universității *Spiru Haret* (Sociologie – Psihologie etc.) și chiar din afara acesteia.

Prin înființarea nucleului de cercetare în cadrul Catedrei de drept public, activitatea științifică studențească intră în drepturile ei firești de a avea un caracter de permanență și continuitate. Studenții implicați pot participa astfel la Programele de cercetare și după terminarea facultății- fapt pe care l-am anticipat deja prin atragerea unor absolvenți la cercetările din ultimii ani.

De altfel, se simțea nevoia unui asemenea cadru în care să abordăm activitatea de cercetare științifică și a unei organizări care să dea formă, direcție și sens acestei activități în facultate la nivelul întregii Catedre de drept public. Există astfel posibilitatea să trecem de la activități sporadice de cercetare la Planuri de cercetare pe termen lung, încât o asemenea activitate să facă parte din viața studenților, să-i ajute pe aceștia să înțeleagă că nu se mai pot limita doar la cursuri.

Înțelegem prin acest demers că Facultatea de Drept este obligată, prin natura specificului ei, de a organiza și desfășura Programe de cercetare prin care însuși demersul didactic să se îmbogățească în conținut, iar viitorii specialiști să fie implicați activ în chiar căutările, tatonările, mai mult sau mai puțin eficiente, ale politicii de prevenire a fenomenului infracțional.

În această ordine de idei, nu ar fi lipsit de importanță dacă între preocupările majore ale studenților atrași de cercetare științifică s-ar afla și **construirea unui model global de protecție a tineretului care să fie avut în vedere în toate laturile sale, în însăși reforma structurală ce se desfășoară în România**.

Numai astfel, acțiunile preventive ar avea suportul real, economic și social, iar comunitățile locale ar putea intra în adevăratele lor roluri.

Un asemenea model ar urma să includă modalități de intervenție, atunci când tinerilor le sunt periclitate sănătatea ori moralitatea. Aceasta, cu atât mai mult, cu cât devianța nu se poate reduce doar la nivelul indivizilor și al grupurilor marginale. Trebuie să se țină seama, totodată, și de rolul instituțiilor, inclusiv în evitarea sau înlăturarea efectelor stigmatizante ale intervenției judiciare-dezvăluite, de-a lungul timpului, de criminologie.

(Va urma)

Pe platoul din fața rectoratului Universității Politehnica București

O COLOANĂ A TIMPULUI - JOC CU INFINITUL

Panait BADIU

„Fiecare generație trebuie să aibă modelul său de coloană fără sfârșit ca să se afirme tendința neîntreruptă a omenirii spre perfecțiune."
(Constantin Brâncuși, cu prilejul vizitării Clubului artelor din Chicago, mai 1939)

Pe platoul din fața rectoratului Universității Politehnica din București, cu prilejul împlinirii a 80 de ani de când Brâncuși a realizat în 1918 primul său exemplar al *Coloanei fără sfârșit*, în vara anului 1998 a fost ridicată o *Coloană a timpului-joc cu infinitul*, o exprimare în stil brâncușian și un omagiu în același timp, în sensul celor spuse de marele artist la Clubul artelor din Chicago. Autorul acestei noi coloane este Panait BADIU, de profesie jurist, membru al Asociației artiștilor plastici din București. Atunci când acesta și-a conceput jocul său cu infinitul într-o duminică a toamnei anului 1985 și a construit în 1987 un prim exemplar al acestei coloane într-o curte interioară a Facultății de mecanică din Galați, nu a cunoscut, referindu-se la Brâncuși, două aspecte foarte importante:

- multă vreme Brâncuși a fost preocupat să redea infinitul sub forma unei spirale, idee pe care însă nu a concretizat-o. Autorul *Coloanei timpului* a luat cunoștință de această preocupare brâncușiană în ianuarie 1988, când a intrat în posesia cărții muzicologului Marcel Mihalovici – *Amintiri despre Enescu*, Brâncuși și alți prieteni, autor care a stat în preajma lui Brâncuși timp de aproape 35 de ani (a se vedea testul de la pag. 95);
- exprimarea lui Brâncuși cu prilejul vizitării Clubului artelor din Chicago, menționată la începutul acestui articol.

După această introducere necesară, autorul dorește, foarte pe scurt, ca în legătură cu *Coloana timpului – joc cu infinitul* să prezinte câteva aspecte:

- pentru stabilirea formei modelului s-a plecat de la forma bradului, copacul mereu verde și simbol al vieții lungi căruia i s-a retezat vârful și a fost așezat cu rădăcina în sus, semn că de undeva din cosmosul nesfârșit a fost, și după credința autorului, însămânțată viața pe Pământ, aceasta oferindu-i condiții prielnice de dezvoltare. Dimensiunile și proporțiile modelului (al cărui model din lemn a fost construit de fratele autorului), precum și răsucirea sa de $9,1^0$ spre dreapta au la bază cifra 7, o cifră magică, foarte interesantă din multe puncte de vedere. Coloana are 28 module și o răsucire totală la numai $254,8^0$, deși pare că e răsucită de mai multe ori, iar înălțimea proiectată este de 12,740 m, fără soclu. Modulele sunt turnate din aluminiu, goale la interior și au fost executate de către Centrul de cercetare și expertizare a materialelor speciale de pe lângă Universitatea Politehnică din București. Din înșiruirea pe verticală a modulelor rezultă o spirală care se răsucește la nesfârșit. Acesta este chiar jocul autorului cu infinitul. Cheltuielile ocazionate de construire au fost asigurate din sponsorizări mijlocite de autor și provin din partea familiilor Marielza și Ștefan Pârvan, și Niculina și Marian Martău. Pentru fundația adâncă de 3 m și soclu au fost utilizați 20 m^3 beton, greutatea coloanei fiind de circa 1500 kg. Axul pe care au fost trase modulele este construit din trei segmente de prăjini de foraj din oțel special rezistent la interperii, îndoire și răsucire, îmbinate prin înșurubare, cu diametrul de 127 mm;
- *Coloana timpului*, privită în întreaga ei verticalitate pe un timp cu cer senin și luminată de soare dintr-o parte, înlătură senzația de static proprie unei lucrări de sculptură, are „mișcare", te obligă să-ți răsucești privirea după spirală;
- reprezintă structura modulară a biosului, precum și scurgerea timpului care este fără sfârșit;
- cine va ști să privească, mai altfel va descoperi pe conturul Coloanei și mișcarea armonică, la fel ca o respirație, rezultată din așezarea modulelor față de privitor căruia unele i se prezintă cu o fațetă întreagă apoi, treptat, urcând pe o verticală, altele i se înfățișează pe diagonală.

Această coloană ridicată la întâlnirea omului cu mileniul III este dedicată celor care au făcut, fac sau vor face noi pași pe drumul dificil al cunoașterii, dar și patriei noastre, istoriei ei milenare.

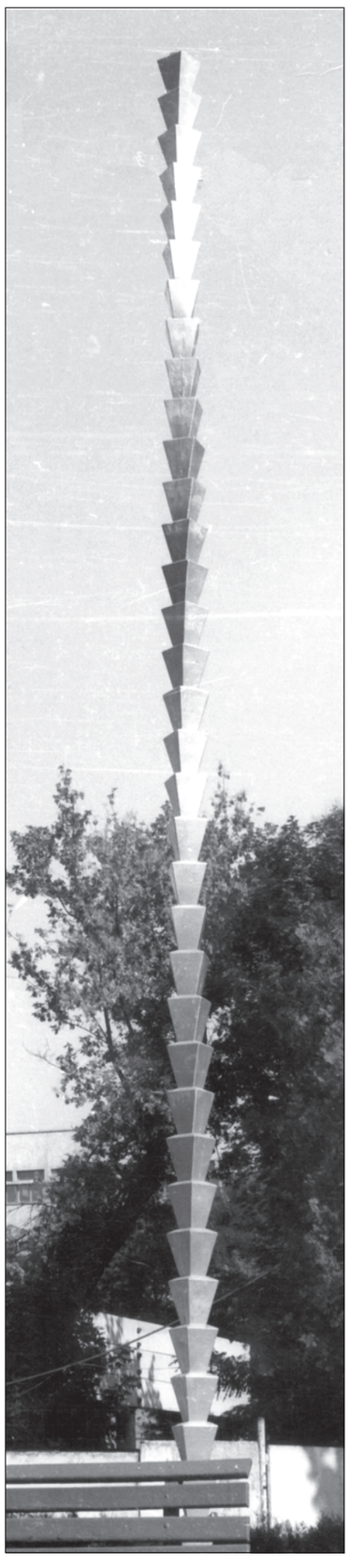

Comunicarea cu studentul și exigența universitară

Conf. univ. dr. Sultana CRAIA
Prodecan al Facultății de Filosofie şi Jurnalistică

Printre exigențele învățământului modern se înscrie, fără îndoială, și aceea de a comunica, în mod eficient, cu generații al căror comportament și ale căror mentalități sunt marcate de tranziția de la un model social la altul. Fenomenul nu caracterizează numai lumea românească și misiunea universității, azi, face obiect de referință în multe țări. Ce așteaptă studentul „societății informației"? Ce competențe îi sunt necesare? În ce măsură conștientizează tânărul utilitatea prelegerilor, a activităților practice, a studiului individual? Discuțiile purtate ocazional cu cadre didactice din universități occidentale au arătat că problemele formării superioare sunt același.

Ce trebuie, așadar, să ne preocupe în comunicarea didactică, într-o epocă definită prin explozia informațională? În primul rând, ne propunem să-l învățăm pe tânărul proaspăt absolvent de liceu să învețe. Rigorile universitare sunt diferite de acelea ale celorlalte cicluri de învățământ. Anul I, îndeosebi, reprezintă o tranziție către alt tip de comportament în studiu, de organizare a timpului, de comunicare profesor-student. Studentul schimbă disciplina de tip liceal cu o anume libertate de care uneori este tentat să abuzeze. Se schimbă cerințele și volumul de muncă, se cultivă anumite abilități, se configurează anumite specializări (acestea în anii 3-4). Dispare îndrumarea dirigintelui și apare (sau este de dorit să apară) relația personalizată asistent-student, profesor-student. Iată de ce a fi profesor, mai ales într-o universitate tânără, mai puțin tributară prejudecăților și rutinei, este o provocare. Se cere nu numai competență științifică și comunicațională, se cere și multă inițiativă, multă implicare.

Facultatea de Filosofie și Jurnalistică, de exemplu, nu oferă numai îndrumarea din partea unor cadre didactice cu dublă competență (științifică și publicistică), nici nu renunță la procesul de învățământ tradițional, dar introduce studentul în lumea mijloacelor de comunicare, încă din primul an. Practica în redacțiile ziarelor și revistelor, la posturi de radio și televiziune, timp de trei săptămâni în fiecare an universitar, le permite tinerilor nu numai să se familiarizeze cu viitoarele lor locuri de muncă, dar îi ajută să debuteze efectiv. Unii se fac remarcați și primesc propuneri de angajare încă din primele stagii de practică. Studenții au, pe de altă parte, șansa de a studia în singura universitate care dispune de un post propriu de televiziune. Acest avantaj ne permite să facem mai mult decât activități didactice, practică, sesiuni științifice și cercuri studențești: ne îngăduie să ne promovăm studenți în cadrul unor emisiuni realizate de ei, cu ei, pentru ei. Asemenea emisiuni, înregistrate și difuzate în cursul anului universitar 2000-2001, au pus în evidență aptitudinile unora dintre studenți. Este o posibilitate pe care nu o au alte instituții de învățământ superior.

A fi profesor în această universitate înseamnă a lucra într-un climat stimulativ, cu mijloace moderne, în echipe cu experiență și într-o atmosferă de emulație, a putea stabili o comunicare destinsă și cordială între profesori și între acești studenți, iar o asemenea relație dă întotdeauna bune rezultate.

Consultații pentru studenți

Vasile Alecsandri

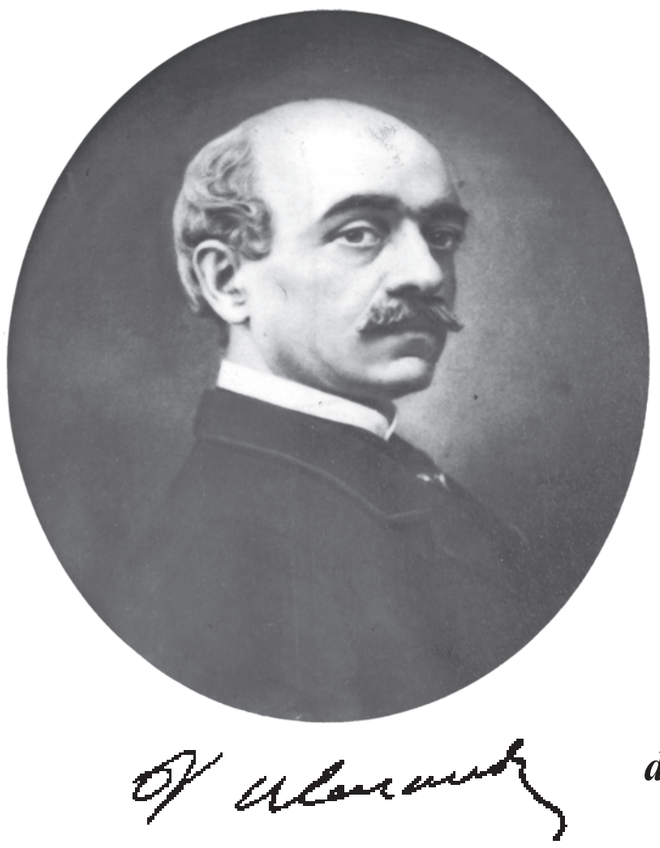

Alecsandri, după cum singur mărturisește, s-a *„înamorat de poezia populară ca de o copilă din Carpați, tânără, mândră, nevinovată și așa de frumoasă, că după cum zice vorba românească, pe soare ai putea căta, iar pe dânsa ba!”*

Prof.univ.dr. Ion Dodu BĂLAN

„Alecsandri numai – spunea pe drept cuvânt Eminescu – este, în generația veche, acela care și-a contopit din capul locului talentul său individual cu geniul poporului românesc”. Printr-o asemenea caracterizare, Eminescu sublinia, în fond, caracterul popular și național al creației și al activității bardului de la Mircești, care reflectă în personalitatea sa un întreg univers spiritual românesc și o lungă epocă istorică, marcată de evenimente politice, sociale și culturale, ce reprezintă un interes inestimabil pentru destinul istoric al națiunii noastre: Revoluția de la 1848, înființarea teatrului în limba română, descoperirea și publicarea folclorului românesc, Unirea Principatelor, împroprietărirea țăranilor, dezrobirea țiganilor, Războiul de Independență, dezvoltarea învățământului, a științei și culturii în limba națională.

Poet popular și național în toată puterea cuvântului, prozator și dramaturg legat cu toată ființa lui de oamenii epocii sale, de mersul înainte al istoriei, Alecsandri a fost una din acele personalități de seamă prin care se exprimă energiile spirituale ale unui întreg popor.

De aceea, evocând personalitatea complexă și multilaterală a lui Alecsandri, ar însemna, de fapt, să refacem zi de zi istoria poporului român din cel puțin cinci decenii ale veacului al XIX-lea, căci prin bogata lui activitate literară, culturală, politică și socială a intrat atât de adânc și de intim în viața epocii sale, s-a contopit atât de mult cu ea, încât nu e eveniment cu rezonanțe istorice, în care poetul să nu-și fi făcut simțită prezența. Dar el n-a fost numai cântărețul unor fapte eroice, săvârșite de alții, ci în primul rând, un cetățean, un patriot luminat, care a luptat împotriva feudalismului și a asupririi, a militat pentru libertate, năzuind să desființeze „sclavia cea neagră” a țiganilor și „șerbia cea albă” a românilor, s-a dăruit cu toată ființa lui ideii de suveranitate și independență națională. Poet care a depășit lirica rece a lui Asachi, împletită adeseori din „fulgerele stinse ale mitologiei greco-romane”, poet care a lăsat mult în urmă unele note retorice din literatura vremii, conducător de reviste cu mare prestigiu ca *România literară* de pildă, prozator de factură romantică (*Buchetiera de la Florența*, *Istoria unui galbăn, Dridri, Mărgărita*, *O plimbare prin munți, Călătorie în Africa* etc.), luptător pentru formarea limbii literare, dramaturg (*Iorgu de la Sadagura, Iașii în carnaval, Chirița în Iași, Chirița în provincie*, *Rusaliile, Nunta țărănească, Ovidiu, Despot Vodă, Fântâna Blanduziei* etc), folclorist, el era socotit drept „rege al poeziei”. Titlul acesta de glorie i l-au asigurat, înainte de toate, legătura sa cu folclorul, contribuția lui la descoperirea poeziei noastre populare.

Într-o inspirată și pătrunzătoare formulă, Bogdan Petriceicu Hasdeu l-a numit odată pe Vasile Alecsandri: „*Columbul literaturii noastre populare*”. Veacuri în șir un popor harnic, demn, curajos și înzestrat și-a șoptit amarul în frunza din păduri și-n fluier de cireș, i-a pus durerii picioare de trohei și i-a zis *doină*, lăsând-o să umble urgisită din om în om și din generație în generație. Veacuri în șir, omul acestui pământ și-a simțit sufletul răscolit de sentimentul dragostei de țară, de frumusețile patriei, de lupta pentru dreptate socială și națională și la toate astea le-a zis cu un cuvânt intraductibil: *dor*. Veacuri în șir poporul român și-a săpat în doină și baladă, ca-ntr-un monument trainic, existența.

Pe drept cuvânt spunea Alecu Russo că „datinile, poveștile, muzica și poezia sunt arhivele popoarelor. Cu ele se poate reconstitui oricând trecutul întunecat”. Într-o zi a anului 1841, Vasile Alecsandri pornește, împreună cu prietenul său Alecu Russo, prin munții și văile Moldovei, unde studiază viața, limba, portul, literatura, datinile și credințele poporului român.

Alecsandri, după cum singur mărturisește, s-a *„înamorat de poezia populară ca de o copilă din Carpați, tânără, mândră, nevinovată și așa de frumoasă, că după cum zice vorba românească, pe soare ai putea căta, iar pe dânsa ba!”* Apariția *Baladelor adunate și îndreptate de Vasile Alecsandri, partea I, Iași, 1852, partea II, Iași, 1853,* s-a resimțit pozitiv nu numai pe plan literar intern, ci și extern, căci ea a constituit o însemnată afirmare mondială a poporului nostru, un prețios bun artistic depus în tezaurul spiritual al omenirii. Tradusă, în anii imediat următori apariției, în limbile franceză, germană și engleză, culegerea lui Alecsandri vorbea țărilor străine despre potențele spirituale ale poporului român, despre istoria și firea sa, despre idealurile sale naționale și sociale. De aceea, trebuie înțeles că și intervenția poetului în îndreptarea baladelor avea un scop înalt. Încă în 1849, Alecsandri, conștient de acest lucru, exprima ideea că *„într-o epocă ca aceasta, unde țările noastre au luptat cu dușmani puternici, care cearcă a întuneca nu numai drepturile politice, dar și chiar naționalitatea românilor, poezia populară ne va fi de mare ajutor spre apărarea acesteia”*. Sub înrâurirea folclorului, în ale cărui taine pătrundea tot mai mult, Alecsandri părăsește modelele străine, franțuzești și italienești, care-i influențaseră debutul poetic și începe să scrie versuri în spiritul creației populare.

Prin creațiile lui Alecsandri de după contactul său cu folclorul, poezia noastră începe a reflecta mai adânc și mai complex specificul nostru național și viața poporului român.

Apariția acestor poezii proaspete, profund populare și naționale, a stârnit reacția saloanelor boierești și-a snobilor cosmopoliți, care nu puteau concepe că un poet ca Alecsandri, de neam boieresc, se coboară atât de „jos” în căutarea muzei. O asemenea reacție e bine prinsă în romanul *Manoil* al lui Bolintineanu în care o doamnă ifosită se plânge că poeziile populare „prea put a crâșmă”. Lumea progresistă, patriotică, a întâmpinat, în schimb, cu entuziasm și înțelegere nobila muncă a poetului. Generații în șir s-au mândrit cu zestrea spirituală lăsată de strămoși. Alecsandri a fost printre cei dintâi care s-a arătat conștient de acest lucru când scria în studiul său *Poezia poporală: „Comori neprețuite de simțiri duioase, de idei înalte, de notițe istorice, de crezuri superstițioase, de datini strămoșești și mai cu seamă de frumuseți poetice pline de originalitate și fără seamăn în literaturile străine, poeziile noastre populare compun o avere națională, demnă de a fi scoasă la lumină ca un titlu de glorie pentru nația română”*.

Colecția lui Vasile Alecsandri reprezintă un univers existențial bogat și inedit, pe care *„acel rege al poeziei, veșnic tânăr și ferice”* l-a scos dintr-o umbră seculară și l-a așezat în lumina istoriei. Cuprinzând poezii din toate provinciile românești, ea are darul de a atesta unitatea spirituală a poporului român de la începuturile sale, care, în ciuda separărilor arbitrare pe provincii, a cunoscut o viață economică și spirituală unitară, a vorbit aceeași limbă, a gândit și a simțit la fel, a întreținut legături strânse, de întrajutorare, în toate domeniile de activitate.

În vremea numeroaselor erezii lingvistice, când un om de talentul lui Heliade Rădulescu se chinuia să confecționeze un dialect italo-român, când învățatul ardelean Timotei Cipariu *„plăsmuia o limbă roasă de molii în biblioteca lui de la Blaj”*, proclamând exclusivist latinitatea graiului românesc, când în zgomotele tarafurilor de lăutari boierii din Țările Române oftau și sufereau „pe greceşte”, atunci, la 1852, în prima strofă a unei poezii: „Doină, doiniță,/De-aș avea o puiculiță/ Cu flori galbene-n cosiță,/ Cu flori roșii pe guriță” – Alecsandri venea cu o limbă curată, cu miros de codru și câmp, cu un suflet senin și profund, cu vibrații din sufletul poporului român. Până la apariția versurilor din volumul *Doine*, după remarca lui Dimitrie Bolintineanu: *„În coardele lirei poeților români sufla un vânt de descurajare, de melancolie și scepticism”*.

Primul volum de versuri *Doine* al lui Alecsandri, care înglobează creațiile sale dintr-un răstimp de un deceniu (1842-1852), constituie, într-adevăr, o piatră de hotar în istoria poeziei noastre. Alecsandri împrospătează poezia, îi dă un conținut tonic, exprimă în ea setea de libertate, dorul de mai bine al celor asupriți, neîmpăcata ură față de asupritori. Alecsandri va câștiga pentru poezia sa, rând pe rând, noi orizonturi prin lirica de dragoste în volumul *Lăcrimioare* (1853), un jurnal poetic al dragostei pentru Elena Negri, prin aceea patriotică din *Ostașii noștri,* apoi prin *Pasteluri și Legende*(1872). Dintre legendele lui istorice cele mai reușite sunt *Dumbrava roșie* și *Dan căpitan de plai*, în care se glorifică vitejia strămoșească. Volumul de pasteluri, scrise la o vârstă când poetul intra în a doua tinerețe, reprezintă expresia cea mai înaltă a talentului său. Ca și în folclor, natura pentru Alecsandri nu constituie un simplu loc de refugiu, ci o stare de spirit, un mijloc prin care poetul își exprimă sentimentele sale delicate. Bardul de la Mircești a notat în imagini mișcătoare variatele aspecte ale naturii patriei, văzută în lumina dimineților senine, a amiezilor strălucitoare și a amurgurilor grele de tulburătoare poezie, în desfășurarea celor patru anotimpuri: el nu scapă din vedere nici constelațiile cerului, nici gâza cea mică, pierdută-n pulbere și ierburi. Dar, în pastelurile lui vibrează, mai cu seamă, stările sufletești ale omului, cu exuberanța din timpul primăverii și verii, cu apăsarea melancolică a iernilor, când, „trist, cade pe gânduri și se apropie de foc”. Păduri și lacuri, flori și stele, albastrul cer, gerul aspru, *„oaspeții caselor noastre, cocostârci și rândunele”, „vesela verde câmpie”,* întristata și veștejita toamnă, *„lunca bătută de brumă”,* patria a intrat în opera sa, încât am putea spune și noi despre pastelurile sale, asemenea lui Lamartine despre opera acelui Homer al Provanței care a fost Frédéric Mistral: „O țară a devenit o carte”.

Splendidele frumuseți ale patriei le întâlnim chiar mai înainte de *Pasteluri*, în proza sa, ca de pildă, în *O plimbare prin munți* (1844). Concomitent cu ele ne sunt înfățișate contrastele flagrante dintre palatele luxoase și bordeiele cu stuh în *Iașii în 1844, Istoria unui galbin și a unei parale* (1844) etc.

Numele și gloria lui trecură granițele pământului românesc, bucurându-se în 1856 de aprecierea englezului Henry Stanley, în 1857 de aceea a germanului Kotzebue, care-i dedică lucrarea *Rumänische Volkspoesie,* de aceea a lui Grenier, în Franța, poet din școala romantică a lui Victor Hugo, care exprimă o simpatie profundă, nu numai pentru poet, ci și pentru poporul român:

Car j'aime comme toi le pays de tes peres
Et quel qu'il soit demain,
Qu'on lui fasse des jours malheureux
ou prosperes
Mon coeur reste Roumain!

care, într-o traducere aproximativ inspirată și fidelă, sună cam așa:

Dragă-mi este ca și ție a părinților tăi țară
Cum e azi, cum va fi mâine,
Zilele de-ar fi prospere, vremea de va fi amară,
Inima, în România, credincioasă-mi va rămâne

Îi recunosc de asemenea talentul și gloria un Ubicini, un Grün și un Michelet. În țară, explozii de admirație și prețuire vin din partea lui Bolintineanu, care-i trimite cunoscuta *Epistolă* publicată în *Albumul pelerinilor români*; primește de la G.Crețeanu aprecieri în versurile din *Poesia*, tipărită în *Revista Carpaților*, în care spune:

Admir a tale cânturi și inima ce-ți bate
De-al țării sfânt amor
Și geniu-ți ce se-nalță ca paseri aripate,
Ce către ceruri zbor.

Iacob Negruzzi îi închină versuri, bătrânul Gheorghe Asachi, care multă vreme stătuse rezervat, se vede obligat să-i cânte faima în *Poetul:*

Versul care-ntâia oară a sunat în România
Pe alăuta, ce de secoli fără coarde-a fost rămas,
Spre-a aminti a patrii fapte și doinei armonie,
Despre metrul, care Muza l-a dedicat de pe Parnas,
Va trăi atâtea timpuri cât Piorul, petros munte,
Între nouri înălța-va maestoasă a lui funte!

Poet național îi apare și lui D.Gusti în poezia: *Lui Vasile Alecsandri,* publicată în *Convorbiri literare* din iulie 1878, când spune:

Un glas plăcut și dulce, un cântec de frăție
Ca raza dalb-a zilei din ceruri descinzând
Pe lira ta de aur, vibrează și reînvie
Ursita gintei noastre.

Pentru același caracter național și popular, versurile lui Alecsandri au fost primite cu ostilitate însă în saloanele boierești: „La publicarea într-un calendar din 1843 a unora din aceste poezii – arată scriitorul – majoritatea cititorilor izbucni într-o mulțime de critice. «Poezii de colibă», iată cum le zicea lumea în saloanele mari”.

Pentru a ne sugera atitudinea cosmopolită a unor ifosiți, pe de o parte, de care nici astăzi nu ducem lipsă, și pentru a vedea pe cei ce apărau cu dragoste poezia lui Alecsandri, îmi îngădui să apelez la o pagină, poate uitată, din romanul *Manoil* al lui Dimitrie Bolintineanu, unul din primele romane românești.

„– Alecsandri, doamna mea, – zice unul din personajele romanului – a făcut mai mult decât mulți din poeții voștri. El a reînviat muza poporală, care de secoli zăcea uitată și care era amenințată a se pierde în gura țiganilor lăutari, care au urmat vechilor trubaduri ce a avut poporul odinioară. Baladele, doinele, horele poporale, în care este istoria patriei, suferințele poporului, poezia și caracterul natural al românului, cu dispozițiile sale de eroism, generozitate, loialitate și simțibilitate, aceste balade, găsindu-le în fragmente pe ici pe colea, a știut a le întocmi și a le reproduce atât de bine, sunt un tezaur pentru literatura românească. Nu este o bucată în care să nu vezi o eleganță, o idee sau un sublim.

– Poate, domnul meu – răspunde doamna S. –, însă nu știu cum… baladele, doinele și horele de care-mi vorbești, prea put a crâșmă… a trivialitate… sau cum am zice a țărănie”.

În ce măsură „put a crâșmă” acele înălțătoare imnuri ale unei profunde umanități ca *Miorița* și *Meșterul Manole* sau acel lung șirag de pietre scumpe format din doinele de haiducie, jale și dor, purificate în pâlpâirile unui suflet necăjit, mai curat decât toate candelele altarelor nu-i nevoie să insistăm prea mult.

Ceea ce doamna din romanul lui Bolintineanu – și atâtea altele ca ea de atunci și de mai târziu – numea „țărănii”, marii noștri scriitori, printre care Eminescu, Sadoveanu și Arghezi, i-au spus *specific național* și s-au mândrit cu această zestre spirituală lăsată nouă de lucrătorii pământului și de bacii de la stâne. Bolintineanu, mulți ani după publicarea romanului, când avea de-acum o imagine globală a dezvoltării liricii noastre, scria: „Pe la 1845 începu o nouă impulsiune poetică. Ea veni din Moldova. Poetul Alecsandri vărsă în cântecele sale sentimentele și expresiunile Moldovei. De atunci poezia se *rumâni.* Câteva poeme ale poetului, întipărite de viața română, minunară pe români prin noutatea, prin puterea cugetărilor, delicatețea expresiunilor, grația cu totul română… Astfel fură *Baba Cloanța, Tatarul, Cinel-Cinel,* și câteva alte cântece viteșești, ce anunțau venirea *Marioarei Florioare”*.

Alecsandri se impusese drept cea mai puternică personalitate a vremii sale. Era steaua care strălucea mai viu pe firmamentul poeziei românești, Eminescu însuși socotindu-l:

Acel rege al poeziei, veșnic tânăr și ferice,
Ce din frunze îți doinește, ce cu fluierul îți zice
Ce cu basmul povestește…

Sintagma de „rege al poeziei” a rămas constantă în judecățile critice care s-au rostit asupra poetului de la Mircești de către majoritatea exegeților săi în eseuri, articole, lucrări de sinteză ori monografii precum: G.C. Nicolescu, *Viața și opera lui Alecsandri,* Al. Piru, *Introducere în opera lui V.Alecsandri,* Eugen Simion, *Dimineața poeților,* Florin D. Popescu, *Limba și stilul lui V.Alecsandri,* E. Rădulescu Pogoneanu, *Viața lui V.Alecsandri,* ca și în istoriile literare semnate de G.Călinescu, sau de acel strălucit trio format din Ș. Cioculescu, Vladimir Streinu, T. Vianu, ori cele datorate lui Ion Rotaru, G. Ivașcu, D.Micu, ca și în majoritatea manualelor școlare, până la recenta aniversare a valorilor literare românești.

Societatea Junimea în anul 1882

Început de semestru la Universitatea Spiru Haret

Preocupări, idei, opinii

Calitatea actului educațional

Câteva considerații privind punctul de pornire

Conf. univ. dr. Florian TĂNĂSESCU
Prodecan al Facultății de Sociologie-Psihologie

Este în viața universitară, între numeroase momente cu intense trăiri emoționale, unul care marchează, în egală măsură, pe magistri și pe învățăcei. „Momentul" este însă unic prin înfățișare și caracter. Față în față, dascăli și studenți, purtând însemne academice, participă la un ceremonial în care își dau întâlnire sobrietatea și exuberanța tinerească. Junii cântă *Gaudeamus igitur*, iar cei încărunțiți de viață și de ani ascultă tulburați și solemni. O atmosferă complice de comuniune sufletească, în care se împletesc gânduri, sentimente și trăiri, planează asupra celor prezenți. Se condensează, în câteva clipe, recunoștința studenților pentru strădania dascălilor cu reciproca prețuire pentru demersurile comune spre iluminările științei.

Un astfel de moment dă temei actului învățării, acel act ce înnobilează pe tineri cu puterea *„să cugete nimerit și să lucreze bine și prin aceasta să ajungă a fi vrednici și folositori chemării căreia se vor hărăzi"* (Gh. Asachi). Este și un moment în care dascălul își face propriul proces de conștiință, socotind cum și cât a contribuit, pe potriva propriilor puteri și cunoștințe, la ***împlinirea a două datorii: să învețe el însuși necontenit și să învețe pe alții, ca și cum s-ar instrui pe sine***.

Acestui ideal i se consacră cadrele didactice ale Facultății de Sociologie-Psihologie, evident, fiecare cu posibilități, resurse și mijloace proprii, apropierea de realizarea lui fiind condiția **sine qua non** a performanțelor.

Într-un sistem concurențial instructiv-educațional, marcat, însă, de puternice interese de grup, ataşamentul față de un astfel de ideal, dublat de fidelitatea față de instituția pe care o reprezentăm, dă vigoare și temeinicie demersurilor noastre. Sunt demersuri a căror finalitate se înscrie în strădania generală a națiunii și a statului de a forma conștiințe și, deopotrivă, profiluri intelectuale puternice și performante, situate la nivelul standardelor internaționale.

Contrar unor păreri pesimiste sau a unor adversari împătimiți ai învățământului particular, rămași în vechile tipare de gândire și în contratimp cu înseși direcțiile evolutive ale instrucției universitare, afirmăm, fără echivoc și fără ezitare, că viitorul aparține celor ataşați valorilor autentice, performanțelor și voinței de a fi în pas cu aspirațiile oamenilor acestui multimilenar pământ românesc. Și fiindcă ne îndoim că aşa va fi, cu toate că în prezent sunt evidente obstrucționările pornite din egoism și teama față de concurența profesională, care, **volens nolens**, ne marchează propriile noastre demersuri, într-o astfel de direcție orientăm procesul instructiv-educațional, centrat fiind pe modern, cunoaştere pluridisciplinară și înaltă calificare.

Oportunitățile didactice, în acest sens, reclamă identificarea formelor și mijloacelor potrivite de instrucție, care să pună în valoare, cât mai adecvat, pachetul de cunoștințe pe care îl oferă studenților, fiecare disciplină în parte, care, la rândul său, trebuie corelat și integrat în ansamblul cunoștințelor date de Facultate și, deopotrivă, utilizat practic în cercetări individuale sau de grup, lucrări de seminarii și laboratoare etc.

Concepem desfăşurarea cursurilor și seminariilor în forme interactive, care evită formalizarea actului de învățare și solicită studenților atenție sporită și participare. Procedeul nu este, desigur, nou, el trebuie însă accentuat și avem toate atuurile pentru a proceda astfel, întrucât cursurile pentru anul I sunt tipărite, cele pentru anul al II-lea se află în proces de editare, iar pentru anii III și IV se găsesc în diverse faze de realizare de către titularii lor.

Pentru studenții de la forma învățământ cu frecvență redusă (FR) și pentru cei care au acces la Internet s-au elaborat sinteze ale tuturor cursurilor, însoțite de bibliografiile aferente.

Complementar cursurilor s-a avut și se are în vedere punerea la dispoziția studenților a unor lucruri de sinteză sau a unor instrumente științifice menite să le faciliteze sedimentarea cunoștințelor acumulate.

Un astfel de efort este corelativ strădaniei noastre permanente de a orienta studiile care se întreprind în cadrul celor două catedre, precum și în structurile științifice ale Institutului de Sociologie și Opinie Publică (ISOP), integrat de altfel, Facultății noastre, și spre necesități didactice. Experiența pozitivă pe care am acumulat-o în acest sens va da un surplus de consistență tipăririi unor lucrări care, pe lângă cursuri, să ofere un substanțial supliment de informație științifică. În acest sens, se elaborează crestomații de texte din literatura sociologică și psihologică autohtonă sau străină pentru uzul studenților, monografii care sunt consacrate unor iluștri înaintași (Virgil Madgearu, Nicolae Iorga, Dimitrie Gusti etc.), dicționare și minienciclopedii, lucrări care reconstituie momente, aspecte sau procese esențiale ale evoluției sociologiei și psihologiei (*Instituționalizarea sociologiei*), precum și instrumente științifice fundamentale pentru uzul cadrelor didactice și studenților (*Cronologia sociologiei românești, Bibliografia generală a sociologiei* și respectiv a *psihologiei românești*) etc.

În acest demers, atragerea și antrenarea studenților noștri reprezintă o constantă și intensă preocupare.

Pentru ca formele interactive ale didacticii universitare să crească calitativ avem în vedere transferul progresiv al seminariilor în situații concrete de cercetare cu dezbateri la fața locului, organizarea de seminarii speciale având ca obiect aprofundarea unei singure teme sau a contribuției unei singure personalități exemplare la dezvoltarea sociologiei (psihologiei) românești și/sau universale, simularea de seminarii asumate și conduse de studenți și, apoi, punerea lor pe rol, în condiții autentice.

Facultatea, care dispunea și până acum de remarcabile oportunități de cercetare și în care erau angrenați atât studenți, cât și cadre didactice, prin conexarea sa cu Institutul de Sociologie și Opinie Publică, beneficiază de condiții noi care vor contribui la impulsionarea activității de cercetare. Ne propunem, potrivit programului de cercetare și de manifestări științifice, să continuăm organizarea de manifestări științifice comune (cadre didactice – studenți) și chiar multiplicarea lor pe parcursul unui an universitar, acestea relevând potențialul intelectual remarcabil de care dispune Facultatea noastră. Acest potențial îl valorificăm prin publicarea în revista Facultății – „Analele Universității *Spiru Haret*. Seria Sociologie-Psihologie" – a celor mai valoroase contribuții individuale sau de grup.

În acest sens, de un real folos sunt și activitățile care se desfăşoară sau se vor desfăşura în cadrul cercurilor științifice studențești, ce anunță, în continuare, prezențe interesante atât în câmpul investigațiilor, cât și al finalizării rezultatelor lor.

Potențialul intelectual al Facultății este și va fi orientat inclusiv spre realizarea unor contracte de cercetare, în cele mai diverse forme și planuri (intern, extern), care vor spori considerabil capitalul de încredere în forțele noastre și vor crea un spațiu mai apt de manifestare didactică și științifică și de selecție a valorilor. În acest fel, relația student-profesor devine o relație de parteneriat, bariere convenționale și anacronice dispărând sau fiind pe cale de dispariție. Aspirăm, deci, la o dublă realizare – a dascălului și a învățăcelului –, astfel încât vechiul, dar mereu tânărul refren studențesc VIVAT ACADEMIA, VIVAT PROFESSORE să exprime satisfacția unui act împlinit.

Pregătirea viitorilor proiectanți

Centrul de Cercetare și proiectare al Fundației România de Mâine

Prof.univ.dr.arh.Corneliu DUMITRESCU
Decanul Facultății de Arhitectură și Urbanism

În arhitectură, pregătirea teoretică este întotdeauna dublată și esențialmente completată de experiența practică dobândită prin proiectarea de specialitate. Aceasta potențează cunoștințele teoretice și încurajează actul de creație, astfel încât fiecare student, printr-un dialog cu cadrele didactice, reuşeşte să realizeze paşii necesari pentru însuşirea componentelor funcționale ale diverselor tipologii de construcții – începând cu domeniul locuințelor și terminând cu cel al dotărilor social – culturale – într-un autentic act de creație.

Centrul de Cercetare și Proiectare al Fundației *România de Mâine,* având în componența sa cadrele didactice ale Facultății de Arhitectură și Urbanism, a reușit capacitarea în proiectare a multor studenți care fac o dublă pregătire privind atât aspectele teoretice ale profesiunii de arhitect, cât și dobândirea experienței în cadrul practicii de proiectare.

În ultimii doi ani, Centrul de Cercetare și Proiectare a întocmit documentații pe baza cărora Fundația *România de Mâine* a realizat importante investiții care constituie în prezent patrimoniul imobiliar destinat activității didactice, cazării studenților, precum și evenimentelor cu specific cultural – creativ. Astfel, printre cele mai semnificative lucrări ale Centrului de Cercetare și Proiectare se numără: studioul de televiziune *România de Mâine*, sediile facultăților de drept, limbi străine, sociologie și psihologie din București, sediile universităților din diverse oraşe – dintre care le amintim pe cele din Râmnicu-Vâlcea, Braşov și Craiova – și clubul studențesc, amenajat în fostul local al cantinei IMGB.

Principala problemă care s-a ridicat în amenajarea spațiilor de învățământ a fost aceea a reconversiei funcționale a clădirilor, acțiune strâns legată de procesul de remodelare și reabilitare, întâlnit deseori în cadrul proiectării de arhitectură. În acest sens, construcțiile cu o structură pe deschideri mari (stâlpi și grinzi), precum fosta cantină IMGB, au favorizat recompartimentări spațiale, potrivit cerințelor reclamate de noile activități, reconversia funcțională concretizându-se în soluții de o veritabilă reuşită. Și în situația unor structuri pe zidărie portantă sau diafragme, cum este cazul sediului de la Craiova, găsirea unor formule arhitecturale adecvate a sprijinit rezolvarea diverselor probleme legate de compatibilitatea dintre funcțiune și dimensionare precum cea ridicată de fluența circulației studenților către spațiile cu capacitate mare (amfiteatre, săli de curs). O soluție care s-a dovedit eficientă a fost aceea ca concilierii cerințelor funcționale cu dimensiunea structurii existente prin organizarea spațiilor de mai mari dimensiuni, amfiteatre și săli de curs, la ultimul nivel, prin mansardare, fiind evitate astfel prezența elementelor structurale verticale în spațiul util. În acest sens, un exemplu semnificativ este sediul universității din Râmnicu-Vâlcea care a fost dotat cu un amfiteatru situat la ultimul etaj.

Un proiect de mare importanță privind dezvoltarea viitoare a Fundației și a Universității, realizat cu câțiva ani în urmă de Centrul de Cercetare și Proiectare, este reprezentat de Complexul Universitar și Cultural *România de Mâine*, complex în a cărui componență sunt incluse, alături de spațiile de învățământ, spitalul Clinic Universitar, complexul hotelier pentru studenți, hotelul pentru *visiting professor* și centrul de conferințe.

Putem conchide că procesul de reabilitare și refuncționalizare a fondului construit din patrimoniul Fundației *România de Mâine* a condus la asigurarea spațiilor necesare desfăşurării procesului de învățământ universitar și, în același timp, la creşterea valorii arhitecturale a clădirilor supuse intervenției, precum și revalorizării cadrului urban.

Nevoia noastră vitală de performanță

Prof. univ. dr. Gheorghe RĂBOACĂ
Decanul Facultății de Finanțe și Contabilitate
de la Râmnicu Vâlcea a Universității *Spiru Haret*

1. Am ales acest subiect, pe care-l consider aproape banal, nu pentru a face teoria performanței, ci pentru a sublinia, mai întâi, **nevoia noastră stringentă de performanță**.

Întreaga noastră existență se întemeiază pe performanță.

Orice societate, orice țară, mare sau mică, orice colectiv de firmă sau instituție, orice individ sau familie are nevoie de performanță.

Orice performanță este o încununare a aptitudinilor și aspirațiilor individuale și naționale, dar și o expresie a gradului de valorificare a condițiilor de acasă, din familie, de la școală și din societate.

2. Alegerea performanței ca subiect de reflecție aici, în fața dumneavoastră, rezultă din rațiuni concrete. În primul rând, pentru a da expresia cea mai cuvenită atât gradului înalt de maturizare la care a ajuns Universitatea *Spiru Haret* de la înființare până astăzi, cât și a confirmării speranțelor noastre, ale tuturor românilor, în eforturile și rezultatele frumoase ale unei mari părți a studenților. În al doilea rând, pentru că nouă, cadrelor didactice, nu ne este greu să observăm o tendință generală în tot învățământul românesc și mondial de mediocrizare, de contraperfomanță, o tendință atipică pentru societatea în care am intrat – capitalistă.

Deși această tendință nu este integral imputabilă studenților, totuși, nu putem să nu observăm patru fapte concrete care definesc această tendință a unora din studenții noștri:

a) unii studenți vor să știe, ne întreabă, dacă pot să obțină nota cinci prin rezolvarea unui subiect din trei;

b) alți studenți umblă la buzunarele proprii sau ale părinților pentru a încerca să obțină de la profesori cunoscuta notă de trecere;

c) alți studenți afirmă că se mulțumesc cu nota de trecere pentru că îi poate angaja tata;

d) în fine, alți studenți și studente încearcă să copieze la examene.

3. Aceste comportamente absolut atipice, pentru societatea către care tranzităm, afectează grav capacitatea de performanță, conduc la mediocrizarea produselor învățării, cu toate consecințele nefaste pentru viața personală, familială și socială.

Toate aceste comportamente au ca numitor comun o muncă sporadică, delăsarea și lipsa de perseverență, slaba preocupare pentru lucrul bine făcut.

Din cauza aceasta, a lipsei celui mai mic efort, unui student din anul I la Metodologia cercetării științifice economice, aproape că n-am știut ce notă să-i dau: atât de frumos judeca bruma de cunoștințe care-i venea în memorie în urma audierii cursului, dar căruia în mod vădit îi lipsea siguranța și precizia pe care cu certitudine le-ar fi conferit efortul de lectură și studiu.

Pentru dumneavoastră, dragi studenți, care ați îmbrățișat nu „strada și riscurile ei" – cum zicea fostul preşedinte al SUA, Bill Clinton, în ultimul discurs asupra stării națiunii, **ci drumul școlii**, al celei mai înalte școli, drumul învățământului superior la Universitatea *Spiru Haret*, adică drumul înaltelor performanțe, trebuie să vă organizați viața dumneavoastră tânără și frumoasă pentru a muncii atât cât trebuie pentru obținerea unei performanțe, asemenea sportului de performanță, sau mai ales performanțelor lui Eminescu, lui Iorga, lui Coandă și ale numeroșilor profesori și savanți care vă stau în preajmă pentru a vă ajuta să duceți faima și rezultatele științei și culturii pe cele mai înalte culmi.

4. Comportamentele la care m-am referit mai sus arată că unii dintre studenți nu înțeleg nevoia de performanță, faptul că suntem cu toții obligați să trăim în performanță dacă vrem să ne apropiem un trai personal și societal îmbelşugat, tot mai înalt, prosper.

Desigur, se poate uneori trăi și fără performanță, însă numai undeva la periferie, marginal, în şomaj cu diplomă, în sărăcie și chiar mai rău, în mizerie.

Noi, cadrele didactice, conducerea Universității *Spiru Haret* ne simțim obligați să vă ajutăm să nu ajungă nici un student la asemenea deznodăminte și contraperformanțe. Noi vă ajutăm să vă găsiți împlinirea, să vă dezvoltați aptitudinile, să vă găsiți fericirea și prosperitatea.

5. Iată, în concluzie, dragi studente și studenți, de ce noi, cadrele didactice, întregul personal al Universității *Spiru Haret* suntem hotărâți să blocăm toate căile care pot devia sau abate studenții de la calea performanței și care ne pot cufunda, pe dumneavoastră studenții și pe noi înșine, profesorii, în mlaștina nonperformanțelor.

Va trebui să perfecționăm și pe mai departe întreaga activitate didactică la cursuri, seminarii, în laboratoare, în practica de firmă și în instituții publice și, nu în ultimul rând, în împletirea activităților didactice cu activitatea de cercetare științifică, de perfecționare a științei și învățământului românesc.

Să valorificăm mai cu grijă și mai deplin condițiile materiale, tehnice, social-culturale și de remunerație pe care Universitatea noastră le-a creat prin mari eforturi de organizare și de voință și pe care ni le-a pus nouă tuturor la dispoziție pentru a ne spori capacitatea de performanță!

Să nu uităm că nu există o cale mai bună pentru a învinge vicisitudinile, toate mizeriile vieții, inclusiv concurența neloială, decât prin muncă perseverentă, pe calea performanței.

Performanța să fie cuvântul de ordine care să ne stăpânească la tot pasul, nu numai pe dumneavoastră, dragi studente și studenți, dar și pe noi, cadrele didactice, pe toți lucrătorii Universității *Spiru Haret* de la Râmnicu Vâlcea.

Fără prejudecăți în aprecierea politicii economice

Conf.univ.dr. Eugen GHIORGHIȚĂ

Necesar și accidental în istoria economiei României

În cadrul generat de tranziția la economia de piață în România în ultimii ani, nu numai pentru economiștii de orientare liberală clasică și neoclasică, ci și pentru majoritatea exponenților *main stream*-ului – curentul principal al economiei politice occidentale de la Alfred Marshall până în zilele noastre - este dincolo de orice îndoială că singura cale de asigurare a eficienței la nivel microeconomic și macroeconomic o reprezintă aplicarea principiilor liberului schimb și liberalismului economic.

Liberalizarea relațiilor economice internaționale – proces demarat cu timiditate încă din deceniul 6 al secolului al XIX-lea - întâmpină serioase obstacole, generate atât de divergența de interese dintre marile puteri industriale, dintre acestea și țările mai puțin dezvoltate, cât și de riscul agravării decalajelor dintre aceste mari grupuri de țări.

În dezbaterea aspectelor privind nevoia de liberalizare a relațiilor economice internaționale, dilema protecționism – liberschimb trimite la disputa principială dintre intervenționism și liberalism, protecționismul (vamal) fiind una din formele comune ale intervenției guvernamentale. Actualitatea problematicii este susținută de trei premise: a) menținerea și sporirea rolului *statului național* ca fundament al organizării sistemelor economice moderne, începând din ultima jumătate a secolului al XIX-lea și până în prezent; b) evidenta *continuitate*, vreme de câteva sute de ani, până în zilele noastre, a aplicării practicilor protecționiste **de către toate statele** în anumite perioade ale dezvoltării lor; c) menținerea și agravarea decalajelor economice dintre marile zone economice ale lumii („Est-Vest", „Nord-Sud"), cu implicații serioase asupra opțiunilor de politică economică.

Atât în literatura de specialitate, cât și în preocupările organismelor internaționale, începând cu deceniul 4 al secolului XX un loc deosebit l-a ocupat una din cele mai acute probleme ale economiei mondiale, respectiv cea a atenuării decalajelor dintre nivelurile de dezvoltare economică a diferitelor regiuni și țări. S-au profilat astfel două orientări în interpretarea evoluțiilor economice din ultimele două secole:

a) interpretarea liberală – decalajele se amplifică tocmai datorită încălcării sistematice, cu consecvență, a principiilor clasice ale libertății comerțului și schimburilor economice internaționale; intervenția guvernelor, în mod izolat, sau intervenționismul global la nivelul organismelor internaționale sunt aspru condamnate pe această linie de gândire;

b) interpretarea intervenționistă susține că, dimpotrivă, procesul de omogenizare instituțională și globalizare nu se poate realiza pe termen scurt, decât cu intervenția - nu de puține ori agresivă a - statului.

Cine poate stabili în ce măsură și când anume este intervenția statului benefică? Este *libertatea de inițiativă* o realitate care se impune de la sine, *cu necesitate*? Sau *intervenția* statului se impune *cu necesitate* în anumite cazuri sau în unele situații? În ce cazuri? În ce situații? Există o relație de excluziune între *libertate* și *intervenție*?

Analiza istorică scoate în evidență caracterul **necesar** al manifestării unor procese, independent de voința indivizilor luați izolat, sau, dimpotrivă, reflectând tocmai cumulul voințelor aceloraşi indivizi. În perspectivă diacronică, la nivel secular, apare evidentă **necesitatea istorică** a liberalizării vieții politice, economice și sociale, liberalizare realizată prin transformări graduale (cazul Angliei secolelor XIII-XIX) sau revoluționare mai mult (Germania, 1807-1850) sau mai puțin (Franța, 1789-1799) pașnice. Tot așa, aplicarea unor măsuri intervenționiste - cu caracter totalitarist în unele perioade - în cazul statelor naționale considerate „rămase în urmă", în vederea **accelerării** dezvoltării lor are cel puțin conotații de **necesitate istorică**.

În ultimele două secole, practicile protecționiste au fost arareori abandonate și aceasta, atunci când s-a întâmplat, pentru scurte perioade de timp. Alteori, protecționismul a devenit *integral,* în cadrul unei politici agresiv intervenționiste, cum a fost cazul perioadei socialiste în România. **A fost trecerea la socialism un experiment, un accident al istoriei sau o necesitate istorică?**

În politica sa economică, pe parcursul celor 140 de ani de existență ca stat modern, România a făcut eforturi permanente de adaptare la sisteme instituționale impuse din exterior pe cale pașnică sau cu forța. Intervenționismul practicat în România în cea mai mare parte a acestei perioade a avut drept scop, în mod aparent paradoxal, tocmai crearea și conservarea instituțiilor libertății, începând cu legile agrare de eliberare și împroprietărire a țăranilor, continuând cu introducerea codurilor de legi de tradiție romano-germanică și cu adoptarea celei mai moderne Constituții europene în anul 1866 etc. În perioada interbelică, cadrul instituțional al economiei de piață a fost adaptat noilor cerințe impuse de mărirea teritoriului țării.

Transformările instituționale din perioada 1860-1940 nu au avut rezultatele scontate: liberalizarea instituțională și începuturile modernizării tehnologice realizate exclusiv pe calea intervenției statului nu au atenuat decalajele dintre structurile și nivelurile de dezvoltare față de statele dezvoltate.

Problemele specifice economiei românești, acumulate în timp, au ieșit în evidență după declanșarea crizei interbelice în anul 1929, neputând fi soluționate definitiv în intervalul 1930-1940. Ulterior, în perioada de 40 de ani a totalitarismului socialist, prin abandonul *libertății*, s-a adoptat sistemul instituțional experimentat deja în Uniunea Sovietică în deceniile 3 și 4. Scopul prezumabil urmărit de autorii impunerii acestui nou sistem instituțional - de altfel, nu numai în România - l-a constituit accelerarea creșterii economice – așa-numita „dictatură de dezvoltare" - pentru asigurarea din punct de vedere structural, a unei compatibilități, sporite între blocul economic al Europei răsăritene și blocul țărilor industrializate.

„Soluția" adoptată era menită să atenueze gravele dezechilibre specifice economiei mondiale în deceniul 4. Una din principalele cauze ale dezechilibrelor în schimburile economice internaționale a fost dezvăluită în perioada interbelică: pe fondul suspendării sistemului monetar al *etalonului aur*, al reducerii ofertei de credite pe piețele financiare internaționale și al restricționării mobilității forței de muncă, consecințele crizei au pus în mod pregnant în evidență **dependența exporturilor țărilor industrializate de capacitatea de cumpărare a țărilor furnizoare de materii prime**. Diminuarea considerabilă a disponibilităților de capitaluri, respectiv, condițiile oneroase specifice creditării externe în perioada 1930-1939, corelate cu situația dezastruoasă a balanței de plăți, amplificată de deteriorarea raportului de schimb în urma prăbușirii prețurilor agricole pe piețele externe au determinat **dependența accentuată a capacității de plată a României de soldul balanței comerciale externe**. Blocarea circuitelor comerciale în perioada crizei a făcut ca măsurile protecționismului tarifar - aplicat până în anul 1931 - să devină inoperante.

Perioada 1933-1938 a fost caracterizată de o politică agresiv-intervenționistă concretizată în eforturile de comprimare a importurilor și stimulare a exporturilor. Retragerile masive de capitaluri externe după 1930 au determinat declanșarea crizei financiar-valutare, România fiind declarată, în anul 1932, în incapacitate de plată. A fost necesară reeșalonarea datoriei sale externe. Protecționismul agresiv aplicat în această perioadă nu a avut drept scop direct protejarea industriei autohtone, ci disponibilizarea mijloacelor de plată destinate prioritar acoperirii anuităților datoriei publice externe. Pe termen scurt, aceste măsuri nu au fost decât paliative. Pe termen lung se impuneau soluții radicale, de transformare structurală a economiei românești.

Opinia majorității politicienilor și economiștilor din perioada respectivă susținea imperativul industrializării, singura soluție a asigurării unei mai mari stabilități și creșteri excedentelor balanței comerțului exterior. Perspectiva politicienilor români nu este izolată. Aceeași concluzie privind necesitatea absolută a industrializării - fie ea și forțată a zonelor agricole este prezentă și în studiul Societății Națiunilor, *Industrialisation et commerce extérieur,* publicat în anul 1945 la Geneva.

Implantarea „cortinei de fier" după 1945 - aproximativ pe frontierele trasate de Francis Delaisi în opera sa, *Les deux Europes,* publicată în deceniul 3 - a oferit posibilitatea organizării distincte a celor două categorii de țări, industriale și agricole. Pentru statele intrate sub tutela Uniunii Sovietice, regimul totalitar introdus urmărea punerea în aplicare a soluțiilor exprimate în studiile Societății Națiunilor, elaborate până în anul 1945: „***plan național minuțios stabilit* și urmărit cu *intervenția și sprijinul guvernului***"; industrializare pe baza forțelor proprii; creșterea ratei acumulării interne; programe de salubrizare, igienizare, urbanizare, electrificare etc. etc. Rețetele nu preconizau adoptarea socialismului, ci a unor politici care ar fi fost imposibil de aplicat pe termen scurt și mediu la nivelul unor țări de dimensiunile României în ritm intens în cadrele instituționale ale democrației și economiei de piață.

Evoluția economiei și societății românești pe parcursul primilor 80 de ani de modernizare instituțională a României (1860-1940) a condus la imperativul **instituirii socialismului ca soluție istoric necesară**, iar nu ca *experiment* sau *accident al istoriei,* în vederea accelerării ritmurilor de dezvoltare și apropierii structurale a producției și consumului de condițiile existente în statele occidentale dezvoltate.

Caracterul real democratic al economiei românești rămâne discutabil pentru întreaga perioadă 1860-1940, în intervalul 1931-1940 el fiind de-a dreptul compromis. Față de soluțiile intervenționiste (*dirijiste*) - protecționism tarifar și netarifar, controlul devizelor rezultate din schimburile comerciale externe etc. etc. - adoptate de guvernele României în perioada 1932-1938, socialismul nu a reprezentat altceva decât continuarea aplicării cu o agresivitate maximă, ce-i drept, a acelor soluții.

Cine nu cunoaște evoluțiile specifice sud-estului european din prima jumătate a secolului XX, comune României, Bulgariei și Iugoslaviei (de fapt Serbiei, Muntenegrului și Macedoniei), poate afirma fără să ezite că prelungirea cadrului instituțional al economiei de piață și în aceste țări după 1945 ar fi avut un succes cel puțin egal celui repurtat în Grecia sau Turcia.

Într-un interval de 45 de ani (1945-1990) a fost realizată **compatibilizarea structurii cererii** din fostele țări agricole și furnizoare de materii prime **cu oferta de produse industriale prelucrate** ale marilor producători din țările puternic industrializate. În ce măsură însă puterea de cumpărare a consumatorilor din țările agricol-industriale va satisface, în continuare, necesarul de debușee, al diversificatei oferte occidentale, rămâne pe mai departe o provocare la adresa specialiștilor, politicienilor și forurilor decizionale la nivelul grupelor de țări interesate.

Înțelegerea cu obiectivitate a semnificației istorice a perioadei socialiste în contextul evoluției pe termen lung a economiei și societății românești în ansamblul ei constituie singura cale *sănătoasă* de evaluare a posibilităților de adaptare la exigențele integrării României în structurile instituționale europene. Sub influența prejudecăților, considerarea socialismului drept „accident al istoriei" sau „experiment istoric nereușit" nu poate decât să îndepărteze pe analist și decident de la observarea cu luciditate a relației dintre instituții, mentalități și comportamente la nivel de generații și să conducă la soluții non-efective și ineficiente.

Despre responsabilitatea studentului

Prof.univ.dr. Emil DINGA

Doresc, mai întâi, să aduc câteva argumente în apărarea titlului ales. Există o responsabilitate a studentului? În ce se originează ea? Care este denotația unei asemenea responsabilități? Care este structura responsabilității studentului? Și, mai ales, în ce constă importanța și care sunt funcțiile unei asemenea responsabilități?

Un prim argument în favoarea acordării statutului existențial pentru responsabilitatea studentului (RS) este unul general, derivat din faptul că statutul de student reclamă un anumit număr de ani de viață (timpul de viață este singura resursă limitată în mod absolut, toate celelalte resurse având doar o limitare relativă).[1] În momentul în care potențialul student a decis să devină student,[2] el a decis, de fapt, alocarea unei părți din această resursă limitată în mod absolut, pentru a obține avantajele asociate acestei calități: informație, abilități, certificate de recomandare – de exemplu, diplome – experiență personală, contacte, venituri viitoare mari etc. Așadar, în primul rând, responsabilitatea studentului derivă din responsabilitatea generală pe care orice individ o are cu privire la distribuția timpului său de viață.

Un al doilea argument se referă la faptul că decizia de a urma o facultate este luată, ca urmare a specificului instituțional, la o vârstă biologică și culturală la care discernământul se fundamentează deja pe principii elaborate sau/și legitimate de către viitorul student. Este, așadar, de așteptat ca studentul să aibă deja proiectat întregul parcurs al perioadei de studenție, sub aspectul unor idealuri, scopuri sau obiective.[3]

Un al treilea argument poate fi adus în legătură cu faptul că acumularea culturală generală (dar, desigur, în primul rând profesională) de cea mai mare profunzime și de cea mai bună calitate se realizează în perioada de urmare a cursurilor universitare.[4] S-ar putea spune că acum, în perioada studenției, se pun cele mai solide baze pentru viitoarea personalitate a absolventului de facultate.[5] În cele mai multe cazuri comune, omul de după absolvirea facultății este o extindere (pe orizontală și pe verticală) a studentului din timpul facultății.

Un al patrulea argument se referă la faptul că, în perioada studenției, instrucția depășește nivelul scolastic util și necesar în învățământul preuniversitar,[6] trecând în domeniul problematizării, al interogației critice, al creativității neinhibate de personalitatea care precede, al cercetării concomitent cu tratarea universitară a subiectului etc. Universitatea este (și așa a fost întotdeauna)[7] cel mai important, dinamic și intens laborator de analiză critică, de avansare de ipoteze, de identificări de probleme.[8] În acest univers, studentul are posibilitatea unică de a-și forma și dezvolta domeniile sau subdomeniile care crede că ar putea constitui programul profesional de după terminarea facultății. Cei mai mulți dintre oamenii importanți ai culturii omenești și-au stabilit obiectivele carierei lor pe băncile facultății.

Iată, succint, numai patru dintre numeroasele argumente care pot fi aduse în favoarea existenței unei responsabilități a studentului. Ne-am referit, desigur, numai la raționamentul care poate fi dezvoltat, din punctul de vedere al studentului însuși, dar, așa cum este evident, responsabilitatea acestuia derivă și din investiția de încredere (nu dorim să vorbim aici despre investițiile materiale) pe care societatea – fie că este vorba despre administrații publice de învățământ superior sau despre administrații private de învățământ superior, cum este cazul universității noastre – o face în fiecare dintre studenți.

Responsabilitatea studentului se *originează*, firește, *în primul rând*, în imperativul categoric care planează asupra fiecărui membru al societății, de a duce mai departe zestrea culturală a acesteia. Ea se originează, *în al doilea rând*, în aspirația fiecăruia dintre membrii societății de a se hrăni din această zestre culturală și de a o îmbogăți, fiecare pe măsura capacităților sale. S-ar putea spune, pe bună dreptate, că responsabilitatea studentului se originează în chiar legătura general - culturală, indisolubilă, intergenerațională, dintre fiecare student actual și fiecare dintre studenții trecuți și viitori (indiferent dacă această calitate ia sau nu o formă instituționalizată, definită ca atare), legătură care trebuie întreținută și dezvoltată.

Denotația responsabilității studentului se extinde de la comportamentul „civil" în relațiile cu colegii, cu profesorii sau cu instituțiile acoperitoare ale activității academice, până la calitatea însușirii personalizate și critice a disciplinelor componente ale curriculei. Prin responsabilitate a studentului trebuie înțelese cel puțin zece atribute de atitudine și comportament, după cum urmează:

1. *orgoliul* (înțeles ca ambiție cenzurată de respect) de a fi cel puțin la înălțimea intelectuală a predecesorilor studiați în procesul de instrucție[9];

2. *curajul* de a supune unei analize critice oneste (în scopul lămuririi și nu în scopuri distructive) tot ceea ce este transmis de către profesori în cadrul procesului instructiv;

3. *fantezia* de a problematiza tot ceea ce este descoperit, prin intermediul procesului instructiv sau prin cercetarea individuală[10];

4. *deschiderea* de a duce mai departe sau de a interdisciplinariza cele însușite în procesul instructiv;

5. *modestia* de a accepta că și ceilalți pot avea dreptate;

6. *umilința* de a accepta că și tu te poți înșela ;

7. *străduința* de a extrage tot ceea ce poate fi destinat autodezvoltării, din ceea ce oferă curricula universitară;

8. *conștiința* faptului că, și prin tine, într-un mod specific, știința, cultura, morala și societatea în întregul ei, pot progresa;

9. credința în propriul destin autocreat[11];

10. *speranța* în recâștigarea demnității naționale și a locului meritat de națiunea română în concertul cultural, economic și politic european.

Oare care este *structura responsabilității* studentului? În opinia noastră, această structură are următoarele componente (sau fațete sau valențe) esențiale:

a) *responsabilitatea calificativă (sau de alegere)*: constă în decizia liberă, motivată și autoîntreținută – rațional sau/și pasional -, de a urma cursurile facultății. Această componentă a responsabilității studentului se interferează cu celelalte responsabilități;

b) *responsabilitatea operațională (sau de inserție)*: constă în maturitatea intelectuală (în sensul kantian) și morală cu care studentul se integrează în procesul cultural complex al instrucției academice, în scopul punerii bazelor analitice pentru atingerea finalității perioadei de studențe;

c) *responsabilitatea praxiologică (sau de obiectivare)*: constă în proiectarea atitudinii generale de aplicare a cunoștințelor, abilităților, atitudinilor și valorilor dobândite în facultate, în activitatea profesională ce se va desfășura în slujba societății și a persoanei individuale, după terminarea facultății. Această aplicare trebuie făcută în aceleași cadre ale onestității morale și ale spiritului critic intelectual menționate mai sus;

d) *responsabilitatea culturală (sau de continuitate)*: constă în determinarea studentului de a continua, după absolvirea facultății, să mediteze critic, să dezvolte creator și să extindă și diversifice abordările însușite în facultate, cu privire la creșterea domeniului său de specializare sau a domeniilor conexe.

Acest eseu a fost scris pentru studenții mei și ai colegilor mei. Aș dori, totuși, ca el să nu rămână un simplu punct de vedere, ci să se constituie într-o provocare intelectuală pentru destinatarii amintiți, așa încât să primească replici în cadrul aceleiași rubrici.[12] Am putea inaugura un dialog (mai precis, un polilog) între cadrele didactice pe probleme care-i privesc pe aceștia din urmă, dar care ar putea fi deosebit de instructive și pentru profesori.[13]

De asemenea, s-ar putea inaugura o poștă a redacției, la care studenții noștri pot pune întrebări sau ridica chestiuni de interes studențesc și nu numai, ceea ce permite un schimb, cu un caracter permanent, de idei și opinii între dascăli și studenți.

1. Timpul total de viață poate fi relativizat numai prin trecerea de la individ la societate, adică prin depersonalizarea sa, dar nu detaliem aici mai mult acest aspect.

2. Argumentul are valabilitate, evident, numai întrucât decizia de a urma o facultate este una liberă (ca, de altfel, și decizia de a urma studiile liceale); frecventarea și absolvirea învățământului primar și gimnazial sunt decise de către societate iar, corelativ, responsabilitatea generică îi revine acesteia, deși responsabilitatea operațională, cum vom vedea, se împarte între societate și elevul primar sau gimnazial.

3. Din păcate, în învățământul superior românesc lipsește instituția tutoriatului academic, care ar „gestiona" sau ar coopera la gestionarea acestei părți a responsabilității studentului, legată de elaborarea de proiecte asociate perioadei de studențe și post-studențe.

4. Există și excepții notabile de autodidacți care nu au avut nevoie de o instrucție instituționalizată, precum și exemple de mari personalități cărora instrucția instituționalizată le-a redus din sau le-au deformat personalitatea culturală (îndeosebi în domeniul culturii artistice). Dar noi discutăm aici, desigur, despre cazul comun.

5. De aceea sunt atât de importante acele activități care completează activitatea derivată din curricula: cercuri științifice sau artistice, simpozioane, antrenarea studenților în activități de cercetare alături de dascălii lor etc.

6. S-ar putea spune, cu oarecare exagerare, că învățământul primar și gimnazial transmite informații, învățământul liceal transmite cunoștințe (înțelese ca informații structurate pe o matrice de percepere deja formată), în timp ce învățământul universitar transmite probleme (aici, în sensul lui Karl Popper), înțelese ca: întrebări, situații interogative, puncte de bifurcație în conferirea de sensuri și explicații (aici, în sensul lui Ilya Prigogine) etc.

7. Din păcate, la noi acesta este, încă, un deziderat, inclusiv în cazul învățământului universitar public (în același timp, există notabile excepții în rândul universităților private – cum, se poate spune, fără falsă modestie, este și cazul Universității *Spiru Haret* – unde obiectivul menționat este prioritar).

8. Să menționăm doar faptul că cele mai multe premii Nobel pentru știință au fost acordate cercetărilor din universități.

9. Kant spunea că unul dintre flagelurile culturale majore este imaturitatea intelectuală. Prin imaturitate intelectuală, Kant înțelegea nu neputința intelectuală, ci lipsa curajului de a gândi cu propriul intelect, incapacitatea de a te opune autorității intelectuale, atitudinea de a aștepta prescrierea de linii de înțelegere sau de conduită, de către alții.

10. Unul dintre factorii descoperirii adevărului (și, prin extensie, și a binelui, respectiv a frumosului) este imaginația, fantezia. Să nu uităm că Einstein spunea: „Imaginația este mai importantă decât cunoașterea".

11. Evident, aici, alte controverse de natură filosofică care pot fi generate de această aserțiune, vom preciza că se acceptă, în general, faptul că atât știința, cât și istoria, precum și destinul individual nu sunt, în fond, decât proiecții intelectuale ale unei scări axiologice a subiectului gnoseologic sau praxiologic. Aici este implicat, după cum se poate observa, aspectul metodologic și nu cel ontologic al problemei.

12. Aici, studenții de la profilurile de psihologie sau sociologie, dar și de la economie și drept, ar putea avea puncte de vedere extrem de interesante, pe care le aștept cu plăcere.

13. Nicolae Iorga spunea că nu este o școală autentică acea școală în care profesorii nu învață de la elevi.

Început de semestru la Universitatea Spiru Haret

Preocupări, idei, opinii

Exigențe ale dezvoltării economice durabile

Argumente pentru o abordare strategică

Prof.univ.dr. Gheorghe MANOLESCU

Dureroasă pentru populația României, tranziția economică promovată de politicienii inerțialităților remanente a încarcerat viața generațiilor carpato-dunărene, din acest început de mileniu, în temnița sărăciei și disperării.

Cauza esențială a stării distrofice a economiei românești rezidă în *calitatea inadecvată a managementului social*, de natură politică, aplicat în cei 11 ani de tranziție, management care nu a înțeles, și nici nu putea să înțeleagă prin configurația elitei politice, dezideratele, potențialitățile și perspectivele evoluției viitoare, în următorii 10-25 ani, a economiei și societății românești.

Etiologia neîmplinirilor tranziției parcurse se centrează pe management, și evidența acestei afirmații se confirmă și în acest an al unui nou început, când, într-un efort multilateral mediatizat se încearcă promovarea unei strategii economice pe termen mediu, continuu revizuită. Dincolo de imperioasa condiționalitate externă a strategiei economice în perspectiva integrării europene, se pare că sindromul „formei fără fond" se regăsește în deja contestatul proiect strategic. Însuși faptul că se afirmă necesitatea (că e posibil, nu mă îndoiesc) creșterii economice în următorii 8-10 ani cu un ritm anual de 5-6%, în condițiile în care constituirea componentei instituționale a economiei de piață funcțională și performantă (proprietate, autoreglare, reglare) presupune o reconsiderare și o reconstrucție responsabilă a ceea ce s-a realizat, mă face să cred că „fondul" nu prea contează (mimetismul formal).

Demersul meu se dorește o încercare de argumentare a *nevoii de strategie economică*, însă susținută de un management societal, responsabil și profesionist, prin care politicul să-și asume dezideratele, potențialitățile și perspectivele evoluției viitoare, performante și oportune, management care să „vadă" dincolo de conjunctural și irelevant, un *management transgresiv*, de natură strategică.

Considerații conceptuale

Condiționalitatea externă, exprimată prin necesitatea îndeplinirii standardelor integrării României în Uniunea Europeană în perspectiva perioadei 2007-2010, dar și cerința internă, manifestată îndeosebi la nivelul populației, de constituire a unei economii de piață, oportune și performante, adaptată unei configurații structurale și funcționale încă insuficient definită, reclamă promovarea unui management social strategic în scopul continuării și finalizării tranziției la economia de piață.

Și în acest sens elaborarea unei *strategii economice pentru următorii zece ani,* în cadrul căreia să se regăsească obiective cu termene de realizare diferențiate temporal, dar și obiective diferențiate după natura lor (instituționale, sectoriale, funcționale etc.) reprezintă o necesitate.

Implementarea strategiei presupune aplicarea unui management strategic la nivel macroeconomic, cu toate atributele relevante unui management societal.

Managementul economic, componentă a managementului societal, reprezintă un proces complex prin care responsabilii politici determină direcția, cursul evoluției economice pe termen lung, precum și performanțele economiei naționale.

Managementul strategic are ca finalitate schimbarea, transformarea, realizându-se în condiții de risc și incertitudine și angajând decizii strategice prin care se combină eventualități (evenimente și probabilități asociate), complexitatea procesului manifestându-se atât în planul cunoașterii, circumscrisă logicii posibilului, cât și în cel al acțiunii, regăsită în praxisul dezirabilului.

Deciziile strategice reprezintă instrumente ale managementului strategic, permițând concretizarea, operaționalizarea strategiei, în planuri, programe, politici etc., distingându-se prin *următoarele caracteristici*:

- angajează profund ansamblul economiei într-un viitor posibil;
- necesită un proces complex și îndelungat de implementare;
- reclamă costuri masive, diminuând sau chiar eliminând alte opțiuni.

Managementul strategic, promovând strategia schimbării la nivelul economiei naționale, implică asigurarea unui complex de activități orientate spre realizarea finalității strategiei schimbării, activități *înscrise într-o secvențialitate coerentă și consistentă* (modelul managementului strategic), care angajează responsabilități, competențe și autoritate.

Formal, această *secvențialitate* s-ar putea prezenta astfel:

a) Analiza situației existente a economiei naționale:

- identificarea finalității, a misiunii managementului societal la nivel macroeconomic;
- identificarea eventualelor strategii explicite sau implicite, prezente și trecute;
- diagnosticarea performanțelor prezente și trecute.

Această secvență va trebui să evidențieze starea economiei naționale și factorii manageriali care au condus la înregistrarea acestei stări, în vederea asigurării „procesului de învățământ".

b) Examinarea perspectivelor de viitor (previziune-prognoză):

- evidențierea scopurilor, obiectivelor și țintelor, implicând reconsiderarea finalității (misiunii) și stabilirea obiectivelor pe termen lung;
- realizarea unei analize interne, centrate pe potențialități, constrângeri etc.;
- realizarea unei analize a mediului extern.

În cadrul acestei secvențe, etapa analitică, îndeosebi combinarea analizelor celor două medii – intern și extern – constituie adesea cheia succesului în elaborarea și implementarea strategiei economice.

c) Stabilirea cursului evoluției viitoare a economiei, adică a strategiei, ceea ce presupune elaborarea unor alternative strategice, compararea acestora și alegerea strategiei care dispune de consistență, consonanță, fezabilitate și avantaje, apreciate ca cele mai acceptabile în perspectiva temporală, pentru economia națională.

d) Implementarea strategiei care, angajează de fapt, toate atributele componentelor managementului, îndeosebi în plan instituțional (legislativ), organizațional, informațional, procedural, funcțional și instrumental (al politicilor economice). În cadrul acestei secvențe se impune identificarea disfuncționalităților, a capcanelor inerente în procesul managementului strategic la nivel macroeconomic.

e) Responsabilitatea aplicării managementului strategic, constituie secvența înfășurătoare a modelului managerial, implicând angajarea motivațională și profesională, împletirea competenței cu autoritatea, structurarea organizațională și susținerea instituțională, asumarea răspunderii, dar și recunoașterea neîmplinirilor.

În acest sens, circumscrierea managementului societal strategic, a tuturor secvențelor acestuia, în perimetrul responsabilității social-politice și evident, în condițiile unei legislații conforme finalității tranziției, reprezintă o premisă esențială a realizării acestei finalități.

Modelul secvențial al managementului strategic conferă strategiei rolul esențial în asigurarea succesului tranziției, însă concretizarea acestui rol depinde de *infrastructura logistică* atașată realizării strategiei, de legislația, organizarea, instrumentele și informațiile sinergic asamblate și orientate pentru împlinirea strategiei.

Conceptul de strategie macroeconomică circumscrie calea, traiectoria pe care economia națională o va urma spre atingerea obiectivelor prestabilite, fiind cunoscute și determinabile resursele și capacitățile economiei, precum și oportunitățile și constrângerile mediului extern.

Determinanții strategiei, intrinseci conceptului acesteia, sunt: situația internă a economiei, mediul extern, obiectivele stabilite.

Obiectivele, care conferă strategiei dinamica internă, derivă din finalitatea economiei naționale, concretizată temporal și spațial în misiunea acesteia și exprimată prin **scopuri** definite calitativ.

Finalitatea economiei naționale reprezintă, de fapt, „rațiunea de a fi" a sistemului economic național, reflectând funcția materială (substanțială) a societății – asigurarea bunurilor necesare existenței umane.

Dacă finalitatea exprimă funcția generică, **misiunea** sistemului economic național constituie o aplicație a acestei finalități la condițiile concrete, reflectând potențialitatea unor decizii strategice. Punctual, misiunea se exprimă prin **scopuri** definite calitativ, scopuri care conferă strategiei concretețe și orientare.

Dacă misiunea răspunde unor nevoi manifeste la nivelul economiei naționale ca întreg, constituind matricea teleologică în care se exprimă scopurile, acestea punctualizează misiunea prin conținutul definibil omogen, prin sfera delimitabilă și prin vectorul temporal înscris într-o dinamică distinctă. Scopurile oferă spațiul strategic pentru **stabilirea obiectivelor**, care reprezintă o afirmare a ceea ce trebuie

atins în cadrul unei perioade de timp date.

Deja obiectivele, prin operaționalizare, pot fi exprimate cardinal sau ordinal, constituindu-se în **ținte**, conferind strategiei consistență pragmatică și deschidere către cele *patru elemente determinative*: câmpul de activitate; vectorul de dinamică (evoluție); avantajele competitive (de performanță); sinergia factorilor (mijloacelor de acțiune).

În acest context strategia economică poate fi definitivă ca organizare a mijloacelor pentru atingerea obiectivelor, presupunând determinarea și evaluarea alternativelor unei misiuni prin obiective prestabilite, și alegerea alternativei strategice.

Prin strategie, obiectivele devin explicite, iar organizarea mijloacelor se raționalizează în raport cu obiectivele, în funcție de două criterii: coerență internă (mijloacele și acțiunile nu sunt contradictorii); adecvarea externă (mijloacele își vor apropia rezultatele dorite).

Implementarea strategiei se realizează prin **politici economice,** constituind un ghid general de acțiune, care constrânge și direcționează împlinirea scopurilor și atingerea obiectivelor.

Politicile nu „dictează" realizarea anumitor acțiuni, ci canalizează demersul acțional, oferind limitele (frontierele) între care obiectivele trebuie atinse. Politicile se exprimă adesea prin decizii contingente vizând acțiunile, în perspectivă decizională, strategia concretizându-se însă prin **planuri și programe**.

Este evident că planul dă conținut decizional strategiei, planificarea la nivelul economiei naționale constituind un ansamblu de decizii prin care se conjugă coerent obiectivele și acțiunile, în funcție de onticul economic, planificarea căpătând accente mai mult sau mai puțin „dictatoriale". Planificarea răspunde, astfel, la trei chestiuni de bază:

- unde se află economia (S);
- unde se dorește să se ajungă (S);
- cum se poate ajunge de la S la S.

Se poate afirma că strategia pune accent pe obiective, politicile pe instrumente, iar planul și programul pe decizii, pentru conjugarea acestora fiind nevoie de proceduri și reguli.

Procedura reprezintă o serie de pași (faze) legați între ei sau o serie de activități (sarcini) exprimate în ordine cronologică, necesare pentru atingerea obiectivelor, pe când **regula** stipulează ce activități trebuie sau pot fi efectuate și care nu, pentru atingerea obiectivelor.

Procedurile și regulile diferă după zona de aplicabilitate și gradul de flexibilitate. Promovarea strategiei schimbării la nivel macroeconomic reclamă angajarea decizională profundă și continuă, și, implicit, asumarea riscului și incertitudinii, și în acest sens implementarea strategiei se circumscrie unei secvențe informaționale, conform următoarei logici:

- strategia: penurie de informații;
- politicile: informații în condiții de risc și incertitudine;
- planul (programele): informații în condiții de risc parțial;
- procedurile: certitudine informațională.

Abordarea strategiei macroeconomice conform acestei deschideri conceptuale, cu o infrastructură logistică adecvată, poate contribui la realismul și coerența strategiei, la consistența și consecvența implementării acestora; și în acest sens, aplicarea unui management strategic societal, profesionist și performant, circumscris politicii economice naționale, se impune cu necesitate tranziției economice.

(Va urma)

Rețete universal-valabile?

Prof.univ.dr. Victor STOICA
Prodecan al Facultății de Management Financiar-Contabil
Asistent univ.drd. Eduard IONESCU

F.M.I. – DOCTRINĂ ȘI PRACTICĂ

Focalizarea cantitativă adoptată de FMI cu privire la stabilizarea economică – și condiționarea inerentă – au fost mereu obiectul unei controverse considerabile, în mod special în ultimii ani. Criticii susțineau în mod eronat că FMI este rigid și nu se adaptează conjuncturii țărilor membre, nici schimbărilor în situația economică, pentru că, în mod practic, toate programele sale includ criterii cantitative de executare fiscală și monetară și se bazează pe modele și principii economice antice, care nu țin cont de complexitatea și nici de incertitudinea care caracterizează relațiile macroeconomice fundamentale.

Într-un seminar organizat de Institutul FMI*, Michael Mussa, consilier economic și director al Departamentului de Studii și Miguel Savastano, subdirector al Diviziunii de Produse Bazice și afaceri speciale, au abordat acest subiect și alte neînțelegeri vis-ŕ-vis de forma în care se formulează un program de sprijin de FMI și cum se aplică în practică.

Cum se formulează un program

Majoritatea neînțelegerilor asupra inflexibilității și dogmatismului programelor FMI derivă din similitudinea superficială pe care o arată în termeni de fixare a criteriilor cantitative de executare a politicii fiscale și monetare. Savastano a specificat că, în practică, programele FMI sunt foarte flexibile și ajustează evenimentele economice externe, politicile autorităților naționale și răspunsul funcționarilor și Directoratului executiv al FMI înăuntrul cadrului general al politicilor care ghidează asistența țărilor membre.

În proces intervin două părți: o țară care se confruntă cu problemele balanței de plăți care au dat naștere dezechilibrelor macroeconomice sau structurale sau amândouă și FMI care are mandatul de a oferi asistență tehnică și financiară țărilor membre care realizează o ajustare economică. Din punctul de vedere al țărilor, procesul este delimitat de dispoziția și capacitatea autorităților de a aplica măsurile care să permită rezolvarea problemelor de plăți externe. Din punctul de vedere al FMI, procesul este ghidat de condiționare, adică de politicile și procedeele care permit folosirea resurselor FMI Savastano a semnalat că procesul cuprinde șase faze generale: inițierea; planul bazic; negocierea; aprobarea; vigilența și concluzia și toate acestea sunt subiecte de revizie și negociere.

Un program tipic al FMI începe cu o cerere explicită a unei țări membre. În anumite cazuri, cererea este precedată de o discuție cu funcționarii sau Directorul FMI. În procesul obișnuit de supervizare al FMI, se poate semnala autorităților necesitatea de a adopta măsuri pentru a corecta dezechilibrele reale sau potențiale – dar sunt autoritățile acelea care decid solicitarea sprijinului. Frecvent, autoritățile întârzie adoptarea măsurilor de ajustare necesare și dezechilibrele interne și externe cresc în mod substanțial înainte de a solicita ajutorul. În multe cazuri, programele FMI încep cu o situație de criză sau de semicriză a balanței de plăți, care cere un răspuns rapid și o frecvență dureroasă și nepopulară.

O dată primită cererea, funcționarii FMI pregătesc un plan pentru programul de ajustare care conține o evaluare preliminară a cauzelor dezechilibrelor balanței de plăți, o evaluare a reacției autorităților în fața crizei și o schemă a elementelor centrale ale unui program de ajustare care ar putea să justifice sprijinul financiar al FMI. Acordul la care se ajunge cu autoritățile – adesea după negocieri intense – trebuie să fie aprobat de Directorul-Girant al FMI. Tehnicienii pregătesc un raport care conține discuțiile cu autoritățile și înțelegerea la care s-a ajuns în materie de politici. Raportul conține, de asemenea, un cadru macroeconomic detaliat cu proiecții fiscale, monetare și de balanță de plăți, care se referă la primul an al acordului cu FMI și un scenariu cu proiecții pe 5 ani. Raportul se prezintă Girantului FMI care va trebui să recomande aprobarea sa către Directoratul Executiv.

Deși Directoratul rar respinge un program care a fost aprobat de Girant, procesul nu este automat. Directorii executivi, care reprezintă cele 182 de țări membre ar putea respinge programul propus. Aceasta constituie o atenționare pentru ca numai Girantul și personalul FMI să prezinte programe care justifică sprijinul Directoratului. După aprobare, se autorizează prima plată a unui împrumut de la FMI.

De aici înainte tranșele de plată se realizează automat, dacă inițial se satisfac toate clauzele specifice, ceea ce rareori se întâmplă pe toată durata valabilității unui acord. Dacă nu se îndeplinesc diverse condiții, se pot elimina anumite abateri, se revizuiesc proiecțiile și se modifică scopurile cantitative. Din acest motiv, supravegherea care urmează aprobării Directoratului poate fi faza cea mai prelungită și importantă a unui program sprijinit de FMI și poate acoperi o perioadă de 1 sau 3 ani, în timpul căreia se vor efectua plățile celei mai mari părți din resurse. *Supravegherea implică mult mai mult decât controlul mecanic al îndeplinirii scopurilor cantitative și structurale: este o urmărire constantă a evoluției economiei în țara care efectuează împrumutul și a realizării scopurilor programului* (subl.ns.).

Formal, programele FMI se completează când țara căreia i se acordă împrumutul se află în situația de a primi ultima tranșă a împrumutului, deși aceasta nu semnifică totdeauna că s-au îndeplinit scopurile cantitative ale principalelor obiective economice aprobate de Directoratul Executiv. *Încheierea programului implică faptul că, din punctul de vedere al FMI, țara a experimentat* (nota bene!) *un program substanțial și satisfăcător pentru îndeplinirea principalelor obiective ale programului său de ajustare și că politicile autorităților pot observa, în termeni generali, că s-au îndeplinit înțelegerile (frecvent revizuite) cu FMI, pe durata valabilității acordului* (subl.ns.).

Aspecte economice ale programelor sprijinite de FMI

În ciuda diferențelor rezultate din circumstanțele proprii fiecărei țări, planurile de ajustare pregătite de funcționarii FMI au multe elemente în comun (subl.ns.), a semnalat Mussa. În mod obișnuit, programele sprijinite de FMI acordă atenție următoarelor trei aspecte:

1. O finanțare externă susținută. Cum frecvent țările experimentează ajustări serioase în materie de finanțare externă, programele încearcă să restabilească cât mai repede posibil accesul la aceasta. Specialiștii FMI pregătesc estimări „raționale" ale fluxului net de finanțare din surse oficiale și private;

2. Măsuri ale conținutului cererii. Acestea sunt părți ale politicii macroeconomice care caută să restabilească și să mențină un echilibru viabil între cheltuielile și încasările țării. În mod normal, urmăresc aplicarea politicilor fiscale și monetare restrictive care să se considere necesare pentru a adapta cererea agregată la estimările funcționarilor FMI, în ceea ce privește produsul și finanțarea externă disponibilă;

3. Reforma structurală include măsurile destinate reducerii distorsiunilor impuse de guvern și alte rigidități structurale și instituționale care împiedică o alocare eficientă de resurse în economie. Mussa a semnalat că componenta reformei structurale diferă de alte componente bazice, în ceea ce privește aplicarea lor, care variază mai mult de la o țară la alta în funcție de nivelele sale de încasare și de dezvoltare.

---

* SEMINARIO DEL INSTITUTO DEL FMI – *El FMI y la estabilizacion economica: la misma receta para todos?*, FMI BOLETIN, nr.16/23 august 1999, p. 257-260.

Întreprinderile mici şi mijlocii şi relansarea economiei

Lector.univ.dr. Luminița IONESCU

Sectorul IMM constituie o pârghie importantă în dezvoltarea economică durabilă a unei țări și în acest scop trebuie adoptate o serie de măsuri pentru sprijinirea ponderii și dezvoltării activității acestui sector.

În perioada de după 1990, economia românească a cunoscut un declin economic foarte sever și persistent, cu precădere în perioada 1990-1994. Anul 2000 a reprezentat un moment de relansare economică atât prin creșterea producției industriale, cât și a PIB. Analizând perioada ianuarie-septembrie 2001, constatăm că s-a continuat tendința de relansare economică. În strategia elaborată de guvern, a dezvoltării economice pe termen mediu și lung se înscriu modalitățile de intervenție avute în vedere pentru sprijinirea dezvoltării sectorului IMM. Acestea se concretizează în două direcții principale:

- îmbunătățirea mediului de afaceri;
- stimularea demarării afacerilor și sprijinirea acelor IMM viabile prin pârghii directe, precum facilitatea accesului la sursele de finanțare și la oferta de servicii, de asistență/consultanță și de informații, cu scopul valorificării potențialului acestor întreprinderi.

Această strategie elaborată de Executiv vizează o multitudine de obiective care vor contribui la crearea unui mediu ambiant propice dezvoltării IMM-urilor.

Pe primul plan al politicii de sprijinire a dezvoltării IMM-urilor se înscrie opțiunea de simplificare a reglementărilor ce guvernează domeniul de activitate al acestora, respectiv spre elaborarea unor reglementări specifice, limitate la un minim rezonabil, pentru înființarea și funcționarea IMM, astfel încât să se reducă procedurile de înregistrare, autorizare și licențiere a societăților. În vederea îmbunătățirii mediului de afaceri, simplificarea procedurilor de înregistrare și autorizare a societăților a fost deja pusă în practică prin aplicarea prevederilor Ordonanței de Urgență nr. 76/2001, prin instituirea unei proceduri unice, simplificate și înființarea biroului unic, a cărui activitate accelerează procedura înregistrării și funcționării societăților comerciale.

Preocuparea constantă pentru aplicarea unei politici dinamice, astfel încât să se asigure un mediu economic stimulativ pentru IMM, să se faciliteze accesul lor pe piețe și să se perfecționeze condițiile de cooperare dintre IMM și marile companii industriale, reprezintă un alt obiectiv prioritar prevăzut în strategia dezvoltării economiei durabile pe termen mediu și termen lung.

În acest sens o importanță deosebită o are promovarea spiritului antreprenorial și încurajarea inițiativei particulare, îmbunătățirea pregătirii manageriale (inclusiv prin inițieri în cadrul învățământului liceal și universitar), încurajarea colaborării cu instituțiile de învățământ superior. De asemenea, se are în vedere încurajarea extinderii sistemului de subcontractare, de către întreprinderi mici și mijlocii, a furniturii de piese și subansamble în scopul livrării acestora marilor companii industriale.

În relație directă cu înfăptuirea acestui obiectiv se află îmbunătățirea ofertei de servicii pentru IMM prin dezvoltarea rețelei de consultanță, de sisteme de instruire în domeniile de interes, de sprijinire prin cofinanțare a serviciilor de consultanță, prin crearea de consultanță, prin crearea unei baze de date care să ofere acces nediscriminatoriu la informații de piață și servicii de management, marketing și financiare.

Asigurarea și susținerea accesului la activele disponibile ale operatorilor economici de stat, dezvoltarea parteneriatului de afaceri între sectorul public și cel privat, utilizând parcurile tehnologice, centrele de inovare și incubatoarele de afaceri vor contribui, evident, la încurajarea și sprijinirea dezvoltării IMM-urilor.

Un alt pachet de măsuri concrete vizează sprijinirea activității de cercetare-dezvoltare și de implementare a rezultatelor acestora în procesele de producție, în îmbunătățirea parametrilor tehnici-calitativi.

Firește, dezvoltarea și amplificarea activității IMM-urilor nu pot fi concepute fără încurajarea prin forme și mijloace dintre cele mai diferite a activităților care contribuie la lărgirea piețelor IMM și cu prioritate la dezvoltarea exportului, prin susținerea participării acestor întreprinderi, la expoziții, târguri, simpozioane, misiuni comerciale, acces la publicații și training.

Asigurarea de sprijin pentru accesul la baza de date privind legislația UE și acordarea de asistență IMM în implementarea managementului industrial modern și competitiv se cer a fi proiectate pe componente de calitate, de mediu și marketing.

Îmbunătățirea accesului IMM la finanțare cu scopul revitalizării bazei antreprenoriale, al asigurării unei durate mai mari de viață IMM-urilor și al sprijinirii dezvoltării firmelor cu potențial de dezvoltare, prin programe de finanțare cu aport extern sau de la bugetul de stat. În această categorie se înscriu: microcreditele, schemele de creditare, asistență pentru dezvoltarea sistemelor de finanțare, granturi pentru promovarea antreprenoriatului, înființarea de întreprinderi, precum și pentru proiecte/activități specifice (protecția mediului, cercetare-dezvoltare, inovare, transfer de tehnologie, introducerea standardelor de calitate, subcontractare).

Dezvoltarea de proiecte și acțiuni specifice pentru accesul IMM la sursele de finanțare accesibile, pe baza liniilor de creditare cu dobânda bonificată, sistem de garantare și co-garantare, pentru pornirea sau dezvoltarea de afaceri, vor deschide noi căi de dezvoltare a IMM-urilor.

În aceeași ordine de idei se înscriu și susținerea accesului IMM la programe comunitare și internaționale, precum și asigurarea accesului la achizițiile publice, pentru procurarea de materiale, lucrări sau servicii.

În contextul globalizării economiilor și piețelor, una dintre cheile creșterii economice și competitivității este adaptabilitatea, care conferă rezistență la șocurile economice. Cele mai adaptabile întreprinderi sunt cele mici și mijlocii, deoarece prin flexibilitatea lor pot genera alternative economice și sociale eficiente.

Dezvoltarea sectorului IMM, în cadrul sectorului privat, constituie o componentă semnificativă a politicii industriale și economice românești, care influențează pozitiv ritmul creșterii economice durabile, prin sporirea contribuției IMM în realizarea PIB, într-un procent apropiat cu cel din Uniunea Europeană.

Regionalizarea - un vechi plan de dezmembrare a României, dirijat cu abilitate

(Urmare din pag. 1)

S-a publicat acum de editura *Saeculum* întreg procesul în patru volume. Săraci cum spun că sunt, totuşi şi le pot procura. Oamenii cu carte, cum le place să spună că sunt, poate le vor şi citi. Dacă mai au un dram de conştiinţă ar vedea că acuzarea din 1947 s-a întemeiat în cea mai mare parte pe învinuirea de naţionalism. Pentru ideea naţională, cei trei au ales temniţa şi moartea în temniţă. Ce au întreprins cei ce se pretind a fi continuatorii lor pentru ca ideea naţională să rămână crezul generaţiilor noi? Nu-i destul să spui „Noi am făcut România Mare" şi să te raportezi la ceea ce a fost. România Mare nu reprezintă doar un moment pe care îl invocăm de circumstanţă în perioade electorale sau când cineva ne mai zguduie din amorţeală şi atunci sărim asupra ocaziei.

Oamenii noştri politici ar trebui să se unească pentru a contracara asemenea manifestări prin măsuri de lungă durată, printr-o muncă de perspectivă, ştiinţifică, menită să anihileze ofensiva politicii antinaţionale, care n-are altă finalitate decât destrămarea statului român.

Nu vrem să intrăm într-o polemică de tipul: ce reprezintă intelectualii semnatari ai scrisorii. Dar modul în care se mediatizează atari scrisori este şi el semnificativ. Se vorbeşte despre intelectuali fără să se dea numele şi mă refer aici în special la posturile de radio şi televiziune. În felul acesta fiecare poate crede că intelectuali de marcă, nume de referinţă, autori de opere importante, prezenţe semnificative sunt pentru regionalizarea României.

S-a spus de către un om politic faptul că trebuie să ne învăţăm să discutăm şi subiecte delicate. De acord. Nimeni nu poate îngrădi nimănui libera exprimare a gândului şi a ideii. Dar ceea ce se permite într-o parte este denunţat şi diabolizat în partea cealaltă, tratat ca naţionalist neocomunist, extremism şi câte altele, pe când apelurile la destrămarea unităţii naţionale, la modificarea Constituţiei în sensul radierii prevederii de stat naţional sunt binevenite subiecte de discuţie.

Paharul s-a umplut. Vor depăşi partidele politice bunăvoinţa electorală, declaraţiile aducătoare de voturi, posibilitatea de a mai da un atac la adresa puterii, ocazia de a mai fi văzute pe la televiziune? Se vor gândi autorităţile noastre la acele măsuri de perspectivă care să ducă la cultivarea sentimentului naţional, la afirmarea valorilor perene care ne conferă identitatea în contextul lumii de astăzi?

Sunt întrebări acum când, repet, paharul s-a umplut. Şi când, a sta în expectativă înseamnă o laşitate condamnabilă.

Marţi 15 ianuarie 2002, orele 18 la tvRM, dezbaterea România regiunilor?

Violenţa pe micul ecran

(Urmare din pag. 1)

Pentru a se înţelege presiunea dinspre public către autorii şi programatorii de mesaj televizat declanşată în primele luni de libertate, voi cita conţinutul unei scrisori pe cât de scurt, pe atât de semnificative, adresată TVR, în februarie 1990, de către un student timişorean în numele întregului an de studii (aparţinând Politehnicii bănăţene). Iată ce solicita studentul timişorean Televiziunii Române Libere (cum se autointitulase atunci instituţia din Calea Dorobanţilor): „Nu vă credem că sunteţi cu adevărat o televiziune liberă. Ne veţi convinge că la TVR s-a desfiinţat cenzura doar dacă, în următoarele săptămâni, veţi difuza un film porno. Dacă nu o veţi face, sunteţi nişte mincinoşi". Dat fiind statutul intelectual al expeditorilor, în mod cert ei nu reprezentau nici pe departe segmentul cel mai de jos al publicului receptor. Este uşor de presupus că dedesubt se aflau numerose alte straturi, indicând un anumit orizont de aşteptare, tarat de îndelungi frustrări, de respingerea îndoctrinărilor care izbutiseră să compromită grav noţiuni şi concepte precum educaţie, misiune educativ-formativă, criteriu etc., făcându-le să fie percepute numai ca demagogie manipulatoare, justificări ale actului de cenzură, paravan pentru măsuri aberante. Cei care lucrau atunci în televiziunea publică nu ştiam cât de numeros este publicul cu o asemenea reacţie, dar am înţeles că oricât ar fi de mic, el se va extinde rapid dacă va fi stimulat şi cultivat prin promovarea tipului de ofertă solicitat; ceea ce s-a şi întâmplat.

Pentru a ilustra şi mai bine complexitatea situaţiei, iată un alt fapt, exact opus celui anterior. La câteva zile după difuzarea unuia dintre cele mai profunde şi subtile filme ale marelui regizor Ingmar Bergman (este vorba despre „Atingerea", cu Liv Ullman în rolul principal), care conţinea – adevărat, o secvenţă de dragoste cum astăzi se pot vedea şi în clipurile publicitare sau în filmele programate duminica la amiază, preşedintele sindicatului de pe platforma Combinatului Siderurgic Galaţi s-a prezentat la TVR, într-o audienţă oficială, cu un memoriu semnat de peste 4000 de muncitori, cerând ca programatorii acelui film să fie sancţionaţi, iar televiziunea publică să nu mai difuzeze pe viitor asemenea obscenităţi.

Derulate la câteva zile distanţă, cele două întâmplări fixau extremele unei game largi de reacţii, trădând degringolada unui public ce pendula între sloganul „jos morala, că suntem în sfârşit liberi! şi reflexele conformiste sau pudibonde, cultivate prin îndoctrinare. Asemenea semnale prefigurau încă de pe atunci necesitatea, dar şi dificultăţile unei acţiuni sistematice, desăvârşite cu competenţă şi profesionalism, prin care audiovizualul-chiar şi în componenţa sa mixtă, publică şi privată-să ajute publicul, să-i faciliteze ieşirea din întunericul unei nopţi mai lungi de un deceniu. Evident, problema se pune pentru un spectru mai larg de domenii, unele mult mai importante decât cultura cinematografică, dar pentru că am ales cele două exemple din această sferă, se impunea ca, prin publicistică de informare şi de educaţie cinematografică, prin prezentări şi post-faţări inteligente, cele două criterii de valoare, etic şi estetic, să se întâlnească în milioanele de minţi năucite, pur şi simplu, de impactul unei noi realităţi artistice, conţinând noi tipuri de mesaje, după care unii tânjiseră, iar alţii fuseseră „programaţi" să le respingă şi să le conteste. Nu bănuiam încă, pe atunci, că în România începutului de mileniu III, singurul criteriu de alcătuire a repertoriului cinematografic TV va deveni *ratingul,* audienţa, la care se închină, ca la icoană, toţi managerii audiovizualului, privat sau public. „Violenţa a devenit o marfă bine vândută", declară Gabriel Stoica, membru al CNA, în acelaşi număr din *România Liberă.* Şi cum orice se vinde bine trebuie oferit publicului din belşug, violenţa a devenit – alături de sexualitate – ingredientul de bază al relaţiei audienţelor înalte.

Iată însă că, în sfârşit, excesele – noile excese, de tip post-decembrist – au început să genereze suprasaturare şi, în consecinţă, respingere. Deocamdată fenomenul nu se regăseşte convingător în sondajele de telerecepţie, dar factori de decizie, lideri şi formatori de opinie (mai puţin cei din interiorul audiovizualului care, cu foarte puţine excepţii, tac, aşteptând constrângeri), oamenii politici, instituţii neguvernamentale, chiar şi un mare număr de simpli telespectatori, se exprimă categoric: *trebuie făcut ceva*. Aceasta înseamnă că *dezbaterea a devenit posibilă*. Salutând declanşarea ei, îmi permit să avansez un punct de vedere, izvorând din experienţa câtorva zeci de ani petrecuţi în televiziune şi cinematografie, dar şi din cunoaşterea experienţei altor ţări, din deceniile în care explozia cantitativă a ofertei de program TV a dus la adoptarea unor reglementări în domeniu.

Încep prin a afirma că, în România, problema este mai gravă şi mai acută decât în alte ţări europene. Alături de vechile frustrări, despre care am vorbit, o serie de particularităţi adunate sub atotcuprinzătorul concept „tranziţie", conferă, la noi, alte dimensiuni şi altă ordine de importanţă socială ofertei micului ecran. Dacă peste tot, în Europa şi în lume, televiziunea este cel mai accesibil şi răspândit mijloc de spectacol, precum şi cea mai importantă sursă de informare – inclusiv pe plan cultural, în România, datorită sărăciei generalizate, ea tinde să devină *singura* sursă de spectacol, *singurul* furnizor de informaţie generală şi culturală. Vânzarea de carte, calculată la mia de locuitori, plasează ţara noastră în coada Europei; cartea, din bun de larg consum, s-a transformat în produs de lux. Intrările în sala de cinema ne situează pe pen-ultimul loc, înaintea Albaniei. Accesul la cultură şi creaţie artistică (spectacol, carte) este tot mai drastic limitat de costurile devenite prohibitive, chiar şi pentru cititori, spectatori sau melomani declaraţi. „Hrană spirituală" prioritară a publicului foarte larg de aiurea, programul de TV devine la noi *singura* „hrană spirituală" pentru covârşitoarea majoritate a populaţiei.

Tot sărăcia, în primul rând, generează un alt fenomen care ar trebui luat în calcul: *abandonul şcolar*: tendinţa de părăsire a şcolii de către mai mulţi copii şi adolescenţi îngroaşă pătura celor în a căror formare, şcoala, dar şi cartea, nu mai au nimic de spus. La ultima recrutare, comisariatele militare au înregistrat un procent de 2,8% analfabeţi; ţinând seama de vârsta la care fac încorporările, dacă lucrurile vor merge tot aşa în ţară, peste câţiva ani procentul va creşte dramatic. La un asemenea public, zona joasă, degradată etic, estetic şi informaţional din oferta canalelor TV are un efect devastator. Chiar şi slăbiciunile manifestate de şcoală ca instituţie fundamentală a societăţii, se constituie în factor agravant ce nu trebuie neglijat. Condiţiile materiale precare (deci, din nou – sărăcia!) creează mari dificultăţi procesului de instruire şi educare, mai ales în mediul rural. O reformă cu obiective şi principii mereu schimbate, propunând modele străine discutabile şi chiar aprig discutate în ţările de origine, manualele alternative ce diminuează până la anulare rolul educativ tradiţional al unor discipline esenţiale pe acest plan (istoria, literatura română, de ex.) completează contexte în care canalul TV dobândeşte puteri periculos de mari. Seria „circumstanţelor agravante" continuă (dar nu se sfârşeşte) cu diminuarea rolului familiei ca factor formativ, dar mai ales cu explozia de violenţă din societate (cauză? efect?) care face din mediul social un „pedagog" dezastruos.

(Va urma)

Programul Televiziunii *România de Mâine (tvRM)*

Luni 14 ianuarie 2002

6:00 Matinal
- Ştiri (7:30)
- Revista presei, reportaje, invitat în studio, telefonul telespectatorului, muzică
10:00 Drept civil (11)
11:00 Istoria statului şi dreptului românesc. Sinteză (2)
12:00 Drept civil. Sinteză (3)
12:35 Drept comercial (1)
13:05 Murgule, coamă rotată. Muzică populară
13:20 Pe cărare sub un brad
14:00 Ştiri
14:15 Sociologia proceselor sociale. Sinteză (1)
14:50 Pedagogie generală (15)
15:20 Dreptul muncii (3)
16:35 Sistemul legislativ. Documentar
17:00 Obispo - Live
18:35 Calendar literar - ianuarie
19:00 Dialog juridic – consultaţii juridice cu prof. univ. dr. Corneliu Turianu
19:30 Eminescu şi muzica
20:00 Concert de orgă
20:30 Ştiri
21:15 Cântaţi cu noi. Muzică uşoară
22:20 Cuba- reportaj turistic
22:40 Program muzical nocturn

Marţi 15 ianuarie 2002

6:00 Matinal
- Ştiri (7:30)
- Revista presei, reportaje, invitat în studio, telefonul telespectatorului, muzică
10:00 Bazele contabilităţii (3)
10:40 Cum să începem o afacere ? (14) Documentar
11:10 Economie politică (25)
11:40 Istoria economică a României (5)
12:10 Nemuritorul Eminescu
12:45 Birotică (7)
13:15 Virtuozitate – solişti instrumentişti de muzică populară
14:00 Ştiri
14:15 Limba română. Sinteză (2)
15:15 Lieduri pe versuri de Eminescu
15:35 Istorie şi civilizaţie franceză (7)
16:20 Bourgogne. Documentar
17:15 Armonii celeste
18:00 România regiunilor ? (r)
19:00 Sănătate pentru toţi
19:30 Spectacol muzical cubanez
20:30 Ştiri
21:15 Eminescu şi muzica
21:45 Sanie cu zurgălăi
22:15 Jocuri de artificii
22:35 Program muzical nocturn

Miercuri 16 ianuarie 2002

6:00 Matinal
- Ştiri (7:30)
- Revista presei, reportaje, invitat în studio, telefonul telespectatorului, muzică
10:00 Cercetări de marketing (7)
10:35 Bazele informaticii (17)
11:05 Psihologia educaţiei (15)
11:35 Informatică pentru sociologie (12)
12:10 Program educaţional. Documentar
12:35 Psihologie experimentală (7)
13:05 Iarna pe uliţă. Muzică populară
13:35 Fulgi de nea
14:00 Ştiri
14:15 Drept diplomatic şi consular (4)
14:40 Limba franceză contemporană (1)
15:35 Drept comercial (2)
16:00 Lingvistică generală. Sinteză
17:00 Frumuseţea profesiei de medic veterinar
18:20 Portret de interpret
19:00 Litera şi spiritul legii – talk-show de prof. univ. dr. Corneliu Turianu
20:00 Cântece de petrecere
20:30 Ştiri
21:15 Jazz la Cotton Club (1)
22:10 Realităţi italiene
23:00 Program muzical nocturn

Joi 17 ianuarie 2002

6:00 Matinal
- Ştiri (7.30)
- Revista presei, reportaje, invitat în studio, telefonul telespectatorului, muzică
10:00 Drept penal. Partea specială (14)
11:10 Femeia în societate. Documentar
11:35 Drept internaţional public (5)
12:35 Dreptul muncii (4)
14:00 Ştiri
14:15 Drag mi-e cântecul şi jocul
14:45 Interpreţi de altădată
15:00 Dialog juridic (r)
15:30 Fundamentele psihologiei (1)
16:30 Teoria comunicării (4)
17:25 Etica în jurnalism. Documentar
17:55 Rolul medicului veterinar în protecţia sănătăţii consumatorului
19:00 Lecţia de sănătate
19:30 Cele mai frumoase grădini
20:30 Ştiri
21:15 Jazz la Cotton Club (2)
22:05 Parcul olimpic naţional. Documentar
22:30 Program muzical nocturn

Vineri 18 ianuarie 2002

6:00 Matinal
- Ştiri (7.30)
- Revista presei, reportaje, invitat în studio, telefonul telespectatorului, muzică
10:00 Economie politică. Seminar
11:15 Cum să începem o afacere? (15) Documentar
11:40 Bazele contabilităţii (3)
12:25 Statistică economică (17)
13:05 Cântece de voie bună
13:35 Melodii populare româneşti
14:00 Ştiri
14:15 Limba română (5)
15:00 Sănătate pentru toţi (r)
15:30 Istoria literaturii române (7)
16:05 Deschiderea *Anului Caragiale*
16:20 Contemporanul meu, Caragiale
16:55 Limba latină (6)
17:30 Patrimoniul cultural al umanităţii. Avila. Documentar
18:30 Rapsodie de iarnă
19:00 *Lumea în clipa 2000* – talk-show de Marian Oprea
20:00 Conservarea patrimoniului. Documentar
20:30 Ştiri
21:15 Muzică populară instrumentală
21:55 Drôme. Documentar
22:50 Program muzical nocturn

Sâmbătă 19 ianuarie 2002

6:00 Matinal
- Ştiri (7.30)
- Revista presei, reportaje, invitat în studio, telefonul telespectatorului, muzică
9:00 Bazele informaticii (2)
9:50 Patrimoniul cultural al umanităţii: Salamanca. Documentar
10:45 Pedagogie generală . Sinteză (1)
11:15 Tineretul britanic. Documentar
11:45 Sisteme logice (3)
12:10 Informatică pentru sociologie (1)
13:10 Varietăţi muzicale
13:40 Melodii populare româneşti
14:05 Paris. Documentar
15:00 Litera şi spiritul legii (r)
16:00 Genurile presei
16:35 Profesorii profesorilor noştri
17:30 În lumea lui nenea Iancu
18:10 Viaţa planetei. Marea
19:05 Nemuritorul jazz (1)
20:05 Malaezia. Reportaj turistic
20:30 Ştiri
21:15 Nemuritorul jazz (2)
22:10 Balet. Spectacol şcoală
22:35 Romanţe şi cântece de petrecere
23:20 Program muzical nocturn

Duminică 20 ianuarie 2002

6:00 Matinal
- Ştiri (7.30)
8:00 Cum să ne conducem regiunea? Documentar
8:30 Popas de suflet la Rohia
8:45 Iarna pe uliţă
9:15 Patrimoniul cultural al umanităţii. Documentar
10:10 Simbolul eternităţii în China. Documentar
10:50 Ferestre spre Europa (2). Documentar
11:10 Pe strune de harpă
12:00 *Lumea în clipa 2000* (r)
13:00 Muzică uşoară românească
14:00 Idei în dezbatere. Istoria reformei învăţământului românesc I (r)
14:35 James Whistler - grafică
15:00 Lecţia de sănătate (r)
15:25 Drag mi-e cântecul …
16:25 Provence. Documentar
17:15 Concertul orchestrei inginerilor bucureşteni
18:15 În slujba adevărului – talk-show de conf.univ.dr. Petre Buneci
19:00 Videoclipuri muzicale cu Florent Pagny
20:00 Ferestre spre Europa (1). Documentar
20:30 Ştiri
21:15 Varietăţi la *Spiru Haret*
23:00 Program muzical nocturn

Opinia naţională

Telefoane: 410.39.11 şi 410.39.13, interioare: 117, 122
Fax: 411.33.84

REVISTA *OPINIA NAŢIONALĂ* ESTE EDITATĂ DE FUNDAŢIA *ROMÂNIA DE MÂINE*.
Instituţie social - umanistă de cultură, ştiinţă şi învăţământ
Revista se poate procura prin abonament de la toate oficiile poştale din ţară. În Catalogul RODIPET, revista se regăseşte la poziţia 2.256.
Solicitări de abonamente se pot adresa redacţiei, cu plata prin mandat poştal sau dispoziţie de plată pe adresa: *Opinia naţională,* Splaiul Independenţei nr. 313, Sectorul 6, Bucureşti, Cont 2511.1-23.1/rol-B.C.R.– Sucursala Unirea.
ISSN 1221-4019
Machetarea computerizată şi tiparul executate de LABORATORUL DE TEHNOREDACTARE ŞI TIPOGRAFIA FUNDAŢIEI *ROMÂNIA DE MÂINE*
Publicaţia **OPINIA NAŢIONALĂ** este înregistrată la Oficiul de Stat pentru Invenţii şi Mărci la nr. 24.000/7.090.672 din 3 septembrie 1997.

15 ianuarie 2002
152 de ani de la naşterea marelui nostru poet național

Creația eminesciană și folclorul românesc

Valeriu RÂPEANU

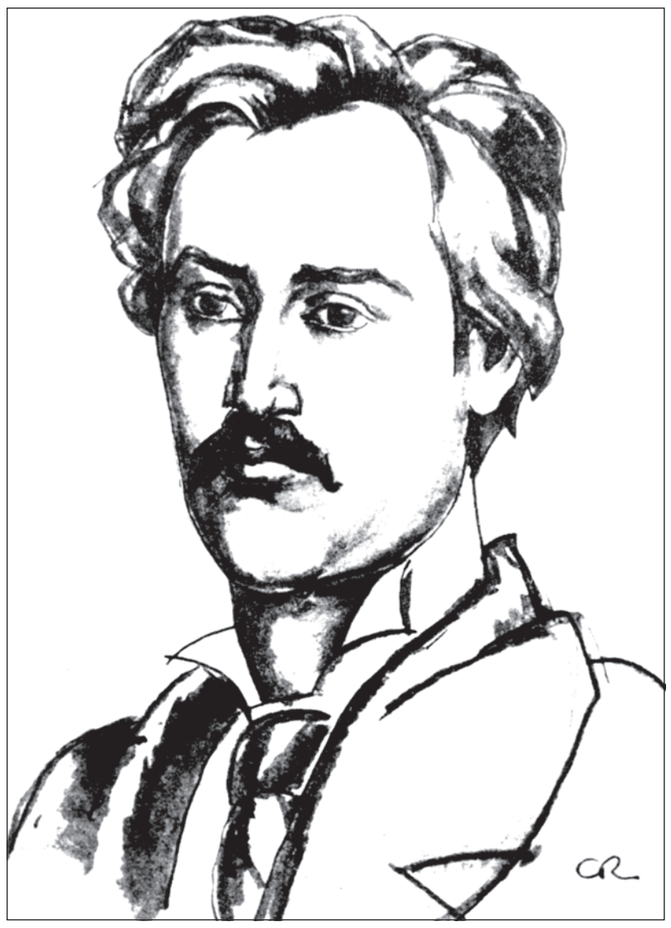

Mihai **E**minescu se formează într-un moment critic pentru romantismul românesc şi anume, la începutul declinului sau al intrării într-o epocă de tăcere a celor mai mulți dintre reprezentanții săi. Astfel încât am putea spune că, de fapt, M.Eminescu nu continuă impulsurile romantice din epoca debutului său, ci pe cel care se afirmase în deceniul 1840-1850, moment de maximă împlinire a curentului în cultura noastră. Dar, **continuitatea** nu are, în contextul operei lui Eminescu, înțelesul obişnuit. Pornind de la analiza momentului crucial al operei sale, poemul **Epigonii,** am încercat să demonstrez că dialecticii gândirii eminesciene îi este caracteristică negația prin afirmație, despărțirea de trecut, mai ales de cel apropiat, nu aruncând asupră-i vălul negru al repudierii, ci încununându-l cu ghirlandele recunoştinței. Eminescu n-a negat pe nici unul din înaintaşii săi, dar nici nu s-a mulțumit cu rolul de continuator obedient. De aceea atitudinea sa față de creația folclorică, deşi pare a descinde direct din ideologia romanticilor români înaintaşi sau contemporani ai lui, este calitativ nouă şi structural deosebită.

Această dominantă a universului eminescian este compusă din trei nivele: de culegător, de comentator şi de poet care încorporează şi transfigurează creația anonimă. Materialele folclorice păstrate de Eminescu în caietele şi manuscrisele sale (indiferent dacă au fost transcrise de el întâmplător, în timpul peregrinărilor prin țară, sau al unor călătorii făcute anume) nu au fost cunoscute în epocă, deşi savantul Moses Gaster citează pe unele din ele. Structura acestor culegeri, caracterul lor, aria lor geografică, stilistică au fost o revelație postumă şi, până la apariția volumului VI al ediției Perpessicius în 1963, – incompletă. Eminescu a comentat câteva din culegerile de folclor apărute în timpul vieții lui. De aici, din aceste recenzii, cercetătorii de mai târziu au definit optica lui Eminescu asupra literaturii populare.

Aşa cum n-a publicat ceea ce a cules din literatura populară, nici n-a construit un sistem teoretic privitor la această literatură şi la relațiile ei cu creația cultă. Pornind aşadar de la aceste articole şi recenzii, vom stabili nota specifică a lui Eminescu față de înaintaşii săi cărora, ca şi în **Epigonii**, le aduce elogiul său. Din analiza acestor texte se vădeşte cum Eminescu începe să lărgească şi să modifice sensibil optica generală asupra folclorului. Pe ce anume tărâmuri ? Generația anului 1848 privise folclorul dintr-o perspectivă dominant documentară, celebra sintagmă „arhiva popoarelor" fiind înțeleasă în primul rând ca o mărturie despre istorie. Să amintim că în „Cuvânt preliminar despre isvoarele istoriei Românilor", apărut în 1845, Nicolae Bălcescu socotea că „Istoria noastră, ca a tuturor națiilor, se cuprinde în cinci feluri de documente: 1. poeziile şi tradițiile populare". Alecu Russo avea să înceapă nu mai puțin cunoscutul studiu **Poezia populară** cu cele două propozițiuni rămase celebre: „Datinile, poveştile, muzica şi poezia sunt arhivele popoarelor. Cu ele se poate oricând reconstitui trecutul întunecat". Cât priveşte pe Vasile Alecsandri, deşi optica sa rămâne ancorată în istorismul epocii, el începe să înțeleagă literatura populară şi ca operă de artă. Alecsandri socoteşte poeziile populare drept „comori neprețuite de simțiri duioase, de idei înalte, de notițe istorice, de datini strămoşeşti şi mai cu seamă de frumuseți poetice pline de originalitate şi fără seamăn în literaturile străine".

Ce aduce nou Eminescu față de această perspectivă a generației de dinaintea lui ? În primul rând, înțelegerea folclorului ca document istoric încetează să mai fie criteriul esențial ca la N.Bălcescu şi Alecu Russo şi să se mai situeze în relație de egalitate cu valoarea estetică, aşa cum am văzut că se întâmplă la Vasile Alecsandri.

Eminescu nu se va mai referi la relația folclor-eveniment istoric, ci la ceea ce numeşte el în repetate rânduri **gândirea poporului român.** Gândire pe care el o vede cuprinsă nu numai în creațiile să le spunem tradiționale şi care intraseră până atunci cu precădere, dacă nu exclusiv, în sfera atenției generației de la 1848, ci în toate manifestările creației anonime. În acest sens am vrea să subliniem faptul că Eminescu acordă o importanță marcată lui Anton Pann, al cărui nume nu este doar citat, ci invocat ca exemplu de „scriitor **național**" (sublinierea cuvântului național îi aparține lui Eminescu). Eminescu recenzează elogios **Pildele şi ghicitorile** publicate în anul 1880 de Petre Ispirescu, apărând cartea de posibile imputări din partea unor spirite pudice. Urmând logica gândirii eminesciene, ajungem acum la cele două elemente ce formează cheia de boltă a concepției sale. În primul rând, Mihai Eminescu realizează fuziunea dintre folclorul propriu-zis şi noțiunea de scriitor popular şi național, sinteza dintre fondul ancestral şi talentul artistului care-l întruchipează, ceea ce reprezintă un moment esențial în istoria esteticii româneşti. Faptul a presupus sinteza a trei etape: poetul însuşi a cules folclor, a analizat şi a meditat asupra a ceea ce au cules alții şi a cunoscut gândirea europeană a vremii pe acest tărâm. Toate aceste trei direcții ar fi rămas nefinalizate estetic dacă n-ar fi fost unite în creuzetul artistului de geniu. Conceptul de literatură populară se îmbogățeşte astfel nu numai ca arie de cuprindere, prin anexarea tuturor genurilor, ci în structura lui. Astfel Eminescu spune: „Literatura populară nici nu se poate numi altceva decât sau cugetarea şi productele fanteziei poporului, care devin literatură în momentul în care se reproduc prin scriere, sau produceri a clasei mai culte, cari se potrivesc însă aşa de bine cu gândirea poporului, încât dacă acesta **nu** le-a făcut, le-a **putut** însă face". În această ultimă propoziție se află esența gândirii eminesciene şi în același timp şi noutatea ei față de înaintaşi şi contemporani cu privire la literatura populară. Perspectiva lui Eminescu se află în deplină concordanță cu modul în care poetul şi-a apropiat, a prelucrat şi a sintetizat în versurile sale creații populare care i-au reținut atenția.

Dar pentru a aborda această problemă e necesar să ne punem mai întâi întrebarea: cărui impuls se datoreşte pasiunea lui Eminescu pentru folclor? Bazându-se pe mărturiile conținute în versurile sale, toți exegeții au exprimat într-un fel sau altul opinia pe care atât de elocvent o sintetizează Zoe Dumitrescu-Buşulenga în originalul său studiu: **Eminescu şi romantismul german**, vorbind despre o „predilecție foarte de timpuriu instalată", „de natură intuitivă şi slujită cu mijloace empirice." Mai târziu s-au adăugat argumente ideologice şi estetice care niciodată nu i-au umbrit impulsurile sufleteşti. Nu vom repeta ceea ce s-a spus adesea şi anume că, în cercul Junimii, creația populară era prețuită în primul rând de Titu Maiorescu, al cărui răsunător articol **Asupra poeziei populare** apăruse în 1867, când adolescentul Eminescu făcea primii paşi pe tărâmul poeziei. Precizăm însă că perspectiva lui Titu Maiorescu era practic identică cu cea exprimată de ideologii generației de la 1848 care, aşa cum am văzut, confereau folclorului o valoare predominant documentară: „Cartea domnului Alecsandri este şi va rămâne pentru tot timpul o comoară de adevărată poezie şi totodată de limbă sănătoasă, de notițe caracteristice asupra datinelor sociale, asupra istoriei naționale şi, cu un cuvânt, asupra vieții poporului român".

Dar oricâte argumente s-au adus pentru a proba pe de o parte precocitatea contactului lui Eminescu cu folclorul şi, pe de alta, influențele atât de marcate ale mediului în anii de formație, concepția lui asupra folclorului se cristalizează în anii săi de studii la Viena şi Berlin. Atunci se realizează saltul de la ceea ce Perpessicius numea inițierea „instinctivă şi fortuită" la ceea ce tot el socotea a fi o „inițiere sistematică". Învățatul editor şi exeget includea în acest proces şi factorii autohtoni amintiți de noi dar, analizând evoluția gândirii eminesciene, înclinăm din ce în ce mai mult să credem că toate „semnalele" din anii tinereții petrecuți în țară au fost înțelese şi receptate de tânărul Eminescu dintr-o perspectivă predominant sentimentală. Cultura germană îi va deschide orizonturile largi care, după cum am văzut, trec dincolo de viziunea generației de la 1848 şi chiar dincolo de cea a lui Titu Maiorescu. Deşi nu sunt un partizan al metodei statistice în critica literară, aş vrea să revin asupra persistenței termenului de **gândire** populară în articolele lui Eminescu despre folclor. Aşadar, Eminescu nu s-a mărginit să fie un culegător de folclor şi să lărgească sfera noțiunii prin încorporarea unor specii socotite periferice sau ca nefăcând parte din creația populară: el a modificat însăşi noțiunea de scriitor-național. În același timp, s-a ridicat la o viziune globală asupra conceptului de literatură populară, căutând să afle în ce constă specificul folclorului național. Într-o recenzie datând din anul 1880 cu privire la un manual şcolar al cărui autor era şi prietenul său Ion Creangă, Mihai Eminescu avea să afirme acest adevăr care, după opinia mea, constituie optica cea mai avansată a timpului asupra creației populare: „Tezaurul comun de poveşti şi anecdote al popoarelor e mare în aparență, dar totuşi se sleieşte într-un număr oarecare de prototipuri. Aproape toate basmele populare, câte sunt strânse, câte nu, se află sau în germene sau întregi în Scandinația, în Germania, în alte locuri. O seamă de poveşti din ale lui Păcală se află în **Basmele** lui Andersen şi în alte colecții. Ceea ce e original e modul de a le spune, e acel grai românesc cu care se-mbracă ele, sunt modificațiunile locale, potrivite cu spiritul şi cu datinele noastre".

Organicitatea operei lui Eminescu, desăvârşita ei coerență interioară se vădeşte în concordanța dintre gândirea eminesciană asupra creației foclorice şi modul în care poetul a transfigurat-o în versurile sale.

Versurile lui M.Eminescu, inspirate din creația folclorică şi publicate în timpul vieții sale, urmează cu deplină fidelitate principiul pe care l-am citat şi care se încheie cu celebra sintagmă: „încât dacă acesta (poporul n.n.) **nu** le-a făcut, le-a **putut** face". De aceea, George Călinescu a avut dreptate să spună: „În stil folcloric, poetul a scris adevărate capodopere. **Mai am un singur dor** e **Miorița** lui (…). În folclorul lui Eminescu e o complexă îmbinare de mitologie populară şi filosofie a nimicului într-o formă ce pare lineară, dar care e de o savantă împletitură (…) Cea mai mare însuşire a lui Eminescu este de a face poezii populare fără să pastişeze şi cu idei culte". Şi comentând celebrele versuri „Codrule, Măria-ta", G. Călinescu conchide: „Iluzia poporană e desăvârşită. Ideea e însă cultă".

Ceea ce nu s-a observat însă e faptul că, în versurile în stil popular publicate de poet, el nu abordează sfera istoriei. Istoria ocupă un loc semnificativ în cadrul acelor „poeme originale de inspirație folclorică", publicate postum, prin **Muşatin şi Codrul** şi **Dragoş Vodă cel Bătrân,** care conțin strofe de o uluitoare frumusețe. Urmărind treptele elaborării acestor poeme, ne dăm seama de ce Eminescu nu le-a încredințat totuşi tiparului: din pricină că poemele în ansamblul lor nu reuşeau să ajungă la o desăvârşire omogenă, nu izbuteau acea savantă sinteză între elementul popular şi arta eminesciană. Fragmentele în care această sinteză se împlineşte sunt mărturie a culmilor atinse de poet. Dar se poate riposta: Eminescu este autorul **Scrisorii a III-a,** al cărui personaj principal este un Domnitor al Munteniei, unul dintre cei mai importanți din istoria României, văzut într-unul din momentele cruciale ale existenței sale. Este adevărat, dar aşa cum am arătat într-un studiu, Mircea cel Bătrân nu este nici cel puțin menționat în folclor. Revelația pe care Eminescu a avut-o cu privire la semnificația istorică a personalității acestuia este de natură livrescă. Paradoxal însă, deşi n-a pornit de la nici un model popular, **Scrisoarea a III-a** a devenit în timp o construcție emblematică pentru sentimentul fundamental al poporului nostru: patriotismul.

Eminescu nu a „selectat" din caietele şi culegerile sale nici o creație contingentă cu domeniul realului, cu istoria, cu tot ceea ce cădea sub incidența faptului atestat.

Sculptură în bronz de Ion Irimescu

Dimpotrivă, tot ceea ce a recreat el în manieră folclorică aparține meditației sufleteşti fundamentale privitoare la timp, viață, moarte, condiția creatorului. Deşi, aşa cum ne spune Perpessicius, îl vedem cum pe marginea fiecărei pagini din culegerea sa începea să prelucreze, să elaboreze, să transfigureze în vederea obținerii formei definitive care urma să fie a lui, el era atras în special de temele amintite mai sus, iar când urmărea un scenariu, acesta aparținea domeniului fabulosului, basmului, unei suprarealități mirifice şi miraculoase. Fără îndoială, avea dreptate un poet de rafinamentul lui Ion Pillat, care în 1939 spunea: „Adevărata formulă adoptată de el nu trebuie căutată în proză, ci în versuri, în **Luceafărul**. Aici, sub masca simbolului celui mai înalt, Eminescu ne dă „veşnica minune": sinteza geniului său individual cu acela al neamului". Iar N.Iorga, trăgând concluziile cercetării sale asupra izvoarelor **Luceafărului**, spune în stilul său patetic şi metaforic: „Eroul s-a schimbat în poezia celui mai mare înțelegător al sufletului nostru popular. Astfel povestea însăşi a fost smulsă din vrăjile pământul pentru a fi ținută în liniştea sferelor".

Originalitatea lui Eminescu pe tărâmul culegerii şi prelucrării folclorului este una de natură esențială. Ceea ce a exprimat în articolele dedicate culegerilor folclorice a întruchipat în opera sa literară dovedind şi pe acest tărâm deplina organicitate a personalității lui. Eminescu a transfigurat literatura populară, situând-o în sfera unei filosofii despre viață şi moarte, despre om şi natură.

Această filosofie este totodată a sa şi a poporului din creația căruia s-au distilat sevele creației sale.

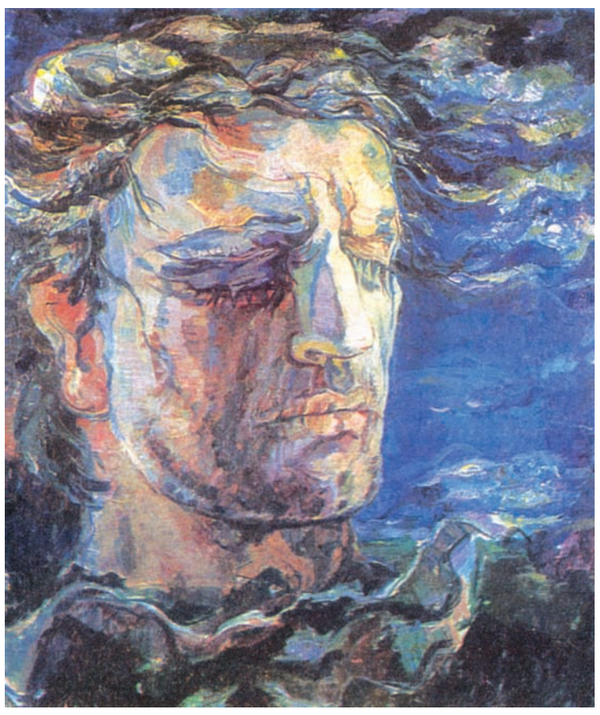

Acuarelă de Ligia Macovei

Desen ilustrativ de Jean Al. Steriadi

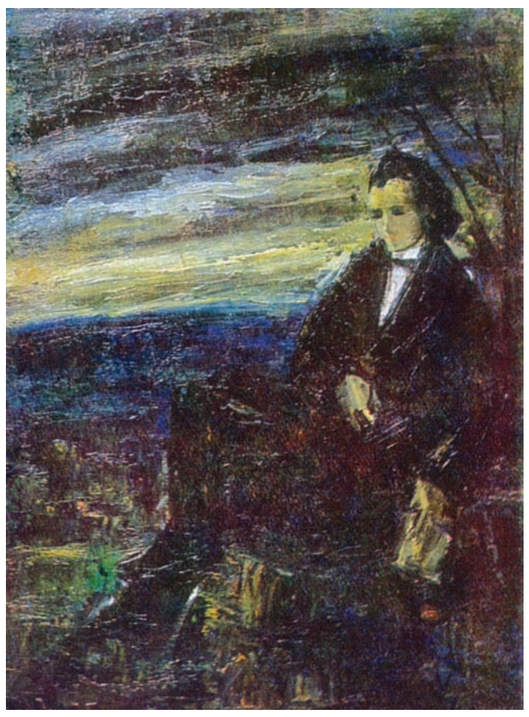

Pictură de Ion Vlasiu

Ilustrație (tempera) de Petre Vulcănescu